

శ్రీరస్తు.

శ్రీసూక్తి వసుప్రకాశకము.

ఇది

ప్రస్తుతియు రాజమహేంద్రవరమున
కొంతవఱకు ముద్రితరగతి కలాశాలయందు నాంధ్రోపాధ్యాయుఁడగు

వడ్డోడి సుబ్బారాయనిచేత

రచియింపబడియె.

అయిదవకూర్పు పళ్లెము ౧౫౦౦.

రాజమహేంద్రవరము.

శ్రీవిద్యానిలయము ద్వారా కలాశాలయందు

ముద్రితపబడియె.

౧౯౧౭.

అభిజ్ఞాన శాకుంతలము.

[వసురాజుకవితము.]

—:0:—

ఇది కాలిదాసమహాకవి విచిత్ర మయిన మహాసిద్ధ సంస్కృత నాటక రాజమునకుఁ దొంగు. ఇందు మూలానుగుణము లయిన గద్యపద్యములు మాత్రమే కాక పెక్కుతావుల గూఢములయి యున్న సరసభావములు, రసిక జనునోరంజకములుగా లఘుబోధకు సవివాద్యముగా విశదీకృతము లయి యున్నవి. సావధానముగాఁ జదువువారి కీ గౌరవము, మూలములోని యనేక సారస్యములను గృహించుటకు మేలిసాధన మగు నటుల యతిశయోక్తి గాదు. శైలి తెలియుట కీ క్రిందఁ గొన్ని పద్యము లుదాహరింపఁబడుచున్నవి.

దీని వెల 1—0—0 మాత్రమే.

ఉ. ఏయకు మేయ కావిశిఖ మిమకుమారపుజింక మేనివై;

దోయిఁగ వచ్చుఁయ్యో యలయంగుమిమిదను వీరిహోత్రిముఖా?
హా! యతిలోల మాహరికావలిజీవిత మేడ? శేడ నీ
సాయకముల్ వికారఫలసంకలితంబులు సారపుంఖముల్?

ఉ. వాగిని పటంబులోన విధి పాదము వోసెనో? మానసఁబుంక
జేసెనో రూపసంచయముచేతను? గా దటు; వేధశిల్పవి
వ్యాసవిభుక్త్యముం, గలికియంగళ సౌప్తవ మింత చింతనం
జేసినె, గవ్య యన్యవిధి స్త్రీమణిస్పృష్టి యటంచు దోచెనుక.

చ. శ్రమము హరింపఁగాఁ దగినచల్లనితొమరపాకుఁదాళవృం
తమునను వాద్యనాయుచలనం బొలయెన్ మెఁమెల్ల వీరువా?
నిమిసము, పద్మతామ్రములు నీయెగురు గడియించి నామకం
కమువయి, నీకు నెట్లులు ముఖం బటు పట్టుదువా వనోరువా?

చ. పక్షకు నరేశ్వరుం డెటులు, వాడైన మట్టుల యెఱి వేనియుం,
గులమునపాడికిం జెడినకూతుర వేటికి నీవు తిండికికా?
దలఁగదు నైజకుద్ధచరితం బని నిక్క మెఱింగి యుంటివా,
నిలు పలియింట బానిసగ నేనియు; నీ కది చాల మేలగుక.

విషయ సూచిక.

విషయము.	పుట.	విషయము.	పుట.
పరిభాషణము.		స్వరూపము.	
గురుశిష్యులు ...	1	ప్రయోజకత్వము	35
విషయము ...	2	కావ్యము ...	36
గుణవంతుడు ...	4	క్రోధము ...	37
శ్రద్ధ ...	6	ఆశ ...	38
బుద్ధి ...	6	జగుప్న ...	39
కాలము ...	8	క్షుర్య ...	39
ఉన్యోగము ...	9	తొందర ...	40
విద్య ...	11	శాంతత్వము ...	41
విద్యనము ...	15	ధైర్యము ...	42
హితోపదేశము ...	17	ప్రతాపము ...	43
వివేకము ...	18	ఘనముడు ...	45
సంభాషణము ...	19	గుర్జనుడు ...	46
కొండెము ...	21	ఆపత్సంపదలు ...	48
అతిపరిచయము ...	22	ధనము ...	51
స్నేహము ...	23	దాతృత్వము ...	55
వికమత్వము ...	25	బుణము ...	53
స్నేహితుడు ...	26	లోభిత్వము ...	56
పరోపకారము ...	29	ఆశ్రయము ...	57
భూతిదయ ...	30	రాజు ...	59
బాంధవము ...	31	నియంతి ...	59
మాతృవాత్సల్యము ...	32	సేవకుడు ...	89
సంతాపము ...	33	వివిధాంశములు...	67

శ్రీరస్తు.
శ్రీత్రయార్యైశ్వరే నమః.

ఇష్టదేవతాపార్థసము.

శ్రీకరవామ! మువ్వెలుగునీమ! వాహా! సహస్రిపాద; దు
ష్టాకమహాజనా! యాదయాంతితిగుస్తమసా! జగత్త్రియా
ధ్యా! కమలాభ్య! శోషితభయంకరపంక! సరస్వతక్రపా
న్మౌళకలకశంక! దయా జూడవే దేవ! ముదావహంబుగఁ.

క వి స్తు ట్.

—:0:—

చ. పరికినపల్కు వేద నాయి భాసిలువాగనాకాసవాదియూ
ర్తలన, దనుక్తసత్పదిము దొల్లినిభాస్కరసోమలక, చదు
జ్వోతులజాతు జొయి వరుసక గయితన మహి నమ్మిలి న్విని
ర్మలమతి నేలుతోంటికి విరాజల నుకూల బ్రస్తుతించెదక.

ప్రతిజ్ఞాదికము.

ఉ. చేసితి మున్ను దేవముఖశీర్షికలం దగి పెక్కునీతులన్
భాసిల గండగీతముల బాణరకై కడులేటమాటలన్
నే నుగుణవ్రదగృహము; నిచ్చెలు నద్ది పగివాసి కావుటం
జేసి, యొసంగ నాకు వలసికొ సహవాసిని జేసి దానికొ.

అ. న. కూడఁ బోవువాఁడు గుణహీనుఁ డైనను,
వాఁడుఁ జెడును దోడివానిఁ జెలుమఁ;

దోష కిప్పు డేను దో డోనర్చెడుకృతి
దానికన్న మహిమ పూన జలయు.

లే. గీ. సకలపద్మోత్తర రథశాకినిదర్శ
నములు పూర్వాస్థములకుఁ బ్రాణములు గాఁగఁ,
జంపకోత్పలములను బుస్తక మొనర్తు,
జగతి 'సూక్తివసుప్రకాశక' మనంగ.

సీ. భువనజాతింబు లామోదపూర్ణములుగా దినము తప్పక ప్రాశస్త్యముఁ దేవఁడు
సకలస్థలములందు సర్వజీవులు జీవనముఁ బొంద ఘనకారణం దెవఁడు
దా నిశ్చయం దయి మానితాజాండభాండములకుఁ జలనంబొనర్చు నెవఁడు
గురుతమోన్మితజంతుకోటికి వెండి చైతన్య మిచ్చెడుజగద్బంధుఁ దేవఁడు

లే. గీ. పరిమలేజస్వనూపుఁ డైవబిలు నెవ్వఁ
దురువిపద్ధాంత మడచు నేర్పరి యెవఁడు
సతత మఖిలజగచ్చక్రిహితుఁ డతండె
యగుట, సమృద్ధిని కొనర్తు నంకితంబు,

క. అక్కొకటి తొంటి దైనను
దెక్కులు దృష్టాంతములు నవీనములే యిం
దెక్కడ లోపము గల్గిన
నక్కడ మన్నింపఁ గొలుతు నాత్మల నెల్లఁ.

7

క. అక్కటికముగోఁ దెలుపుఁడు
నిక్కపుదోషంబు, మీకు నేఁ గే ల్మాగుతుకా;
డక్కరితప్పలు వట్టిన
నక్కట! మీవా కె పరుష మగుఁ గవులాగా.

8

ప్రీతి క .

—o—

మన భాషలో మహాకవులనేకులు విరచించిన బహు ప్రబంధములు ప్రాచీనముగా శృంగారరసప్రధానము లగుటంజేసి, బాల్యంబున విద్యాభ్యాసంబు సేయఁగోరువారల కవియనుపయుక్తంబు లగుచున్నవి. అయినను సకలనీతిగోధకంబులు, మనోహరకథాకలితంబులు లలితమృదుమధురపదంబులు సగుభారతాది కావ్యంబులు పెక్కులున్నవిగాని, యవి ధర్మప్రధానంబు లగుటచే వానియందలిభావము లభ్యాసదశయందు గ్రహించుట యంతసులభముగాఁ గనుపట్టదు. మఱియు నాభారతాదికావ్యంబులు చదువునప్పు డనేకులు కథయందే గాని యవి యుపదేశించునీతివిషయమున శ్రద్ధాఘ్రులు గాకుండుట ప్రసిద్ధమే కదా? కాబట్టి తత్తద్గ్రంథములు పండితులకుం గాని పామరుల కంత యుపకారకంబులు గావు. అయినను గొందఱు బుద్ధిమంతులు వానిలోనినీతిపద్యంబుల నేర్చి కూర్చి నామాంతరం బిడి గ్రంథరూపంబునఁ బ్రకటించిరి గాని యవి లక్ష్యము గనఁబడినప్పుడు సంతోషము గలిగింపఁజాలినవిగా నున్నవి. లక్ష్యసమన్వితంబు లయిన గ్రంథంబులు గూడఁ గొన్ని యున్నవి. అయిన నాలక్ష్యంబులు తఱచు పురాణగాథ లగుటచే, నిప్పటివారికి వానియందు సమృద్ధము తక్కువ గనుక నవి విధిలేక చదువవలసిన వా

రగుచున్నారు. అట్లని వారి కాగ్రంథములయం దసూయాదు
 లెంతమాత్రమును లేవు. వానిలో నక్కడక్కడఁ గనుపట్టు
 ననుసూపతాకిక సాదృశ్యముల కానందపారవశ్యము నొంది
 కృతికర్తల జ్ఞాపించు చుందురు. ఈ మొదలగు సనేకాంశ
 ములఁ బలుమాఱు గనిపెట్టుటచేతఁ బ్రతిపద్యమును లోకదృ
 ష్టాంతసమన్వితంబుగా నుండు నీతిబోధకగ్రంథ మొకటి మన
 యాంధ్రభాషలో నుండిన విద్యార్థుల కత్యంతోపయుక్తముగా
 నుండును గదా యని యూహించి, మదీయసామర్థ్యం బంతకుఁ
 జాలకున్నను, సర్వేశ్వరుఁడు నిర్మించిన ప్రపంచమను మహా
 గ్రంథము విస్పష్టముగాఁ గన్నులయెదురఁ భాడకట్టుచుంటం
 బట్టి దానిసాహాయ్యమున నామనోరథము నెఱవేఱ వచ్చు నని
 యుత్సహించి, పరమాత్మునిసయి భారమువయిచి యేత్రగ్రంథ
 రచన కారంభించితిని. కుశాగ్రబుద్ధులు, కూలంకషప్రజ్ఞులు
 నగు కవివర్యు లనేకు లుండ నాయట్టి యసమర్థుఁ డిట్టి కార్యము
 నకుఁ జేరించిన యీశ్వరుని కారుణ్యమహిమల నేమని కొని
 యాడుదును? నానిసాదారవిందముల కానందముతో వందనం
 బులు సలిపెదను.

20—12—1884.

వడ్డాది సుబ్బారాయఁడు,
 రాజమహేంద్రవరము.

PREFACE.

—o:—

As almost all the works of our poets treat of the subject of love, they cannot be read by beginners with much profit to them. There are however some works in our language such as the Mahabharata which contain many moral stories. The real sense those are intended to convey lies so deep that the reader whose mind is mostly occupied with the story, cannot arrive at it. They are, therefore, not of much use to the beginner. To supply this want, selections of moral verses from standard works, have been published. But they have not succeeded in their aim, as a truth cannot be well impressed upon the youthful mind, unless it is accompanied with happy illustration. Some works there are where apt illustrations are given, but most of them being taken from Puranic stories not believed as true by the present age they do not command as much success as works of the sort deserve. Thinking, therefore, that a work, where every truth it teaches, is illustrated by examples from nature, will be of utmost use to students, I have undertaken the present work.

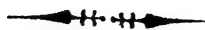
If the study of this work can open to students, the hidden treasures of the book of nature and instruct them while giving them delight at the same time, I will have attained my reward.

In conclusion, I have to offer many thanks to the REV. F. S. DIETRICH, M.A. for his having kindly assisted me in getting this book printed.

Rajahmundry.
December, 20/1884. }

V. SUBBARAYUDU.

అయిదవ కూర్పు పీఠిక.

పౌరాణిక గాఢోదాహరణసమన్వితంబు గాక లౌకికదృష్టాంతపురస్కర మయిననీతిబోధకపద్యగ్రంథ మొకటి యుండేన నీకాలమునకు మిక్కిలి యుపయుక్తముగా నుండునని సకారణముగాఁ బ్రథమపీఠికయందు నేను వివరించితిని. ఆంధ్రదేశముందలి దీనివ్యాప్తి నిబట్టి తత్ప్రతికము నేను వ్రాసినయంశములు యథార్థములే యని దృఢనిశ్చయము నాకుఁ గలిగినది. సర్వకళాకాలాధికారులు 1892, 1893 సంవత్సరములయందు ఎరుసగా దీనిపంథనుదివ్యతీయభాగములు ప్రవేశపరీక్షకుఁ బఠనీయములుగా నిర్ణయించిరి. మఱియుఁ గలకత్తా పెరిసి డెన్సిలోఁ బ్రవేశపరీక్షకుఁ బోయి దలంచి తెలుగు దేశభాషగాఁ గయి కొనువారికి నిదియే పఠనీయగ్రంథమయినట్లు తత్తనిర్వాహ్యులు పుస్తకములకొఱకు వ్రాసినయంత్రములవలనఁ దెలియవచ్చినది. కీర్తిదైర్యకుదౌగవాంయవఫారమున కైచ్చికపఠనీయపుస్తకముగా 1893 సంవత్సరమున నేజబీలో దీని బ్రకటించి యున్నారు. పగిస్త్రము మరల నీగ్రంథములోనికొంతభాగము నానవఫారమునకు నిర్బంధపఠనీయముగా నిర్ణీతమయినట్లు 1917 వ సంవత్సరము జూలై మొదటివారములో నాకు నెఱుకపఱిచి రని ప్రకటించుటకుసంతసించుచున్నాను. ఇట్లులు బహువిధముల దొరలననుసారించే నాదిరింపఁబడుటయేగాక జనసామాన్యముచేఁ గూడ నీపాత్రము విశేష సమ్మానము గాంచుచున్నది. దీనిపయి మంచియభిప్రాయము గలిగి యనేకులు వ్రాసినయంత్రములు పెక్కులున్నవిగాని, యవి యిందుఁబ్రకటింపఁబడి యనావశ్యకము. మొదటి కూర్పునందలి పద్యములలో నక్కడక్కడ దోషములు దొలగించుటకును గుణములు హెచ్చించుటకును నాకుఁ దోచినవిధమున నీతూర కొన్ని మార్పులు చేసి యున్నాను. ఇంకను దీనియందనేకబోషము లుండువచ్చును వానిని గూడ నొదిలి ననుసరించి మరియొక కూర్పున నేను సుదించుకొనుటకుఁ దమకు నోదరించినది దయతో నాకుఁ దెలుపవలయునని విద్యోతుల నందన పూర్వకముగా వేడుకొనుచున్నాను.

ది 4—8—1917

రాజమహేంద్రావరము.

విశేషముఁడు,

వడ్డాది నుబ్బారాయఁడు.

PREFACE TO THE FIFTH EDITION.

—:o:—

The encouragement that was given to me both by the Director of public Instruction, Madras, who approved of the use of this volume as a suitable Text Book for the V. Form and by the Madras university who selected the first and second portions of this book for the Matriculation Examination in the years 1892 & 1893 respectively as also the patronage that was extended to me by the public, who wrote to me frequently in token of their high appreciation of this Volume, have induced me to bring out this edition. There was also some demand for these books from outside the Presidency from which I am led to conclude that the book was also prescribed as Text Book in Telugu for the Entrance Candidates of the sister universities. The Director has prescribed it for V Form in 1893. Now I am glad to hear that it has been again approved as Compulsory Text for IV Form this year. I have made some additions and improvements to the first edition that the public and the Educational authorities will continue to treat this also kindly as they had done the one before. Any suggestions for improvement will thankfully be received by the author and the necessary corrections, if any will be made in the next edition.

Rajahmundry, }
4—8—1917.

V. SUBBARAYADU.

శ్రీరస్తు.

శ్రీ సూక్తి వసుప్రకాశకము.

ప్రథమభాగము.

గురుశిష్యు.

శ్రీమూలసత్త్వవర్తనముఁ జెందుక నేవచ్చఁ జరించు చిద్ద, లేఁ
భాగ్యమునంగు శిక్ష బుజావధతి నేర్పమి ; ముందు శిష్యమే ?
కాయను పొట్లతీగలను గల్గుడు జాలను గట్ట కుండినన్,
వేయి జరించు నంకగలు ; వెన్నను దీర్చు దరందె ? మిత్రుఁడా !

ఉ. జ్ఞానసముద్భవంబునకుఁ గాఁగ మొక్కటి యుండఁ గావలెం ;
గాని విమోహ ముప్పతిలఁ గాఁగ మక్కలు లేద దెట్లనన్,
భానుఁడొ శిశభానుఁడొ నభంబునఁ దోచుక వెల్లు గల్లు నే ?
తాను గ సంభవించుఁ గద దట్టపుఁజీకటి ? చూడు మిత్రుఁడా.

శి. శిక్షితు లైనవారలు విశేషబహుకృతి గాంతు రెండు ; ని
ర్లక్షితు లై సగాభవహంపర వేగద రెం దశిక్షితుల్ ;
శత్రుకుచేఁ జెక్కఁబడుదారులల్ పొగుగు ల్యహించుఁబరి
త్యక్తుము చూడు, చెక్కనిని యావములోఁ బడి కాలు; మిత్రుఁడా. 3

ఉ. వేమలు శిక్షిమిఁద నె వివేకద మక్షర మంటుఁ; గాని గా
రామునఁ జేసి దుర్గుణపరంపర దక్క ను అంట దెద్దియొక ;
భూమిని బెల్లు ద్రవి్య యిరుముమ్మలు దున్నినఁ గాక, ముండ్ల చె
ట్ల మొల కెత్తు, గాని మఱి యెట్టులు ధాన్యము లంటు? మిత్రుఁడా.

ఉ. ప్రేమడి పెద్ద యుండినను, బెట్టుట పోయుట యొప్పు; గాని గా
రామున బిడ్డలక విధువ రాదు నుమీ మతి దోప ముండినో ;
గోమనఁ బెంచునంగమునకుం గుఱు పొక్కెడ సంధించినకా ;
దా మహి వెజ్జి, శస్త్రమున దానిఁ గుదుర్చక యున్నె ? మిత్రుఁడా.

ఉ. కీతిపయిఁ బిన్న బిడ్డలకుఁ జెడ్డగుణం బలవడ్డ, దాన నా
వెత, మును గన్నవారిది; వెక్కను వానల దోను; గొల్లఁ డు
ద్యుతగతిఁ గొట్టు గట్టినను, నాగక పాల్గొనువంగఁ బోవ, ముం
దతిపరితాప మావులది; యావలఁ గోపుల దోను; మిత్రుఁడా. 6

ఉ. కిత్త యొనర్చి యత్తరము చెప్పి ప్రయోజకుఁ జేయుకొన్య నే
దక్షుండ నైతి నంబుఁ గడుఁ దా ననమాన మొనర్చుఁ గూళ; ప్ప
త్యక్తము, కొల్మిఁ గాల్చి పెనుదాకట సమ్మెటఁ గొట్టుకవత్తరిన్
యాత్మకృపామై యినుము తుఁగ్గుమఁ గోయుట లేదె? మిత్రుఁడా

చ. అవగుణముల్ కెమంత పూచయించ నాదృష్ట మొందు; ముంగు గా
నవి యడఁగింప నున్న, వొక లైనను నాటగు సద్గుణంబు; ని
క్కువ మిది; పిల్లు పల్లెరువు గొట్టెయ్య నాది గ నున్న బీటిలో
వివిధము లైవధాన్యములు విత్తిన నంటు నటయ్య? మిత్రుఁడా. 8

విషయము.

అంతః

చ. గురుజనశిక్ష దాఁ గుగురులొప్పు గుణంబు; గుణంబుచే నునో
హావివేచనంబు గల్గు; వివేచనంబున నే నఫలప్రియత్నుఁడౌ ;
నరయఁ గ విల్లుకాఁడు గనయంబున మేల్గొనయంబు గూర్చ, సం
గరమున వారి సింగిణంబు గాంచుట లే జె జయంబు ? మిత్రుఁడా. 9

చ. నిలుపఁ గ రానిగర్వమున నిక్కురు నుండిన గీడు మాఁడెడుం ;
నొలంపు గ నమృభావమును బూని చరించిన జాల మే లగున్ ;

బలమున విష్ణువీరగుతరుపాళి నుభావన నేటఁ గూలెడుకా;

దలలను వంచుకన్పపులు తొగిసము నొందకు గాదె? మిత్రుండే.. 10

ఉ. ఏమియు లేనివారె మహి నెక్కుడు నిక్కుచు నుండుగి; పూర్ణులు
ద్వైమత వందలుం జొగడఁ దద్దయుఁ బూనరె నమృతభావ? మా
రామమువందు మోగితు పడుచున్నటు నాకనువంకఁ జూచెడుకొ;
ధూమికి వంగుఁ బర్యోళుపుష్పయుతావనిజాళి; మిత్రుండే.. 11

చ. దశసరి మావగల్గి మను దిగ్గుట నైజను గొప్పవారికిన్;
దొలత వెతుగ్గితుగ్గి సుపిఁ గుండుట నైజను కొద్దివారికిన్;
శైలియలకట్ట నాటుటకు సింధువు వెన్నకుఁ బోవు ముండు; తా
నలజసి మోచు వచ్చి, యడు గంటును వెంటనె వాడు; మిత్రుండే.. 12

చ. సిరి గల దిండు లేవడిని జెందినవారిని నవ్వఁ గూడ; డ
వ్వరి కది కాశ్యపంబు? తము నామ మొక్కపు డిట్లు నవ్వ రే?
నరసునఁ బ్రాసాదో భగలు బ బృగుక్రొవెణిక్ పాసిందినకొ,
మరలను చిక్కున న్నగదె మాపది వానిని జూచి? మిత్రుండే.. 13

చ. నయమున నెంతవాని నయినకొ నులభంబుగ లొంగఁ దీయ నా;
భయమున నట్లు చేయుటకు బ్రహ్మకు నైనను గుల్లభంబు; పా
దయుగము పట్టుకొన్న నిలఁ దిప్పక కూలును నేనుఁ గంతవాఁ
డయినను; జాట్టుఁ బట్టుకొని ఎవ్వగిదిం బడునయ్య? మిత్రుండే.. 14

చ. నతుఁ డయి శత్రు నైనను వినముగినిఁ జేసికొను న్నివేకి; యు
ద్ధతుఁ డయి యెల్లవో నెపుడుఁ దన్నులు దిండు ఎసించు లాతి; యె
వ్విత మనఁ, గోతకాఁడు మలచిత్రముతో నెఱుంగఁ డె కాలికిన్?
ప్రేతముగ మెట్టఁ జే గవలవాఁ డవనిం గలుఁదాడు; మిత్రుండే.. 15

చ. ఎఱుంగని వెన్నో యెంచు నని యెంచ కెఱుంగని దైన మెప్పు నే
యఱచును దిప్పక వ్వును చహంకృతిఁ బండితమాని; నెల్లు నే?

మొలుగు నవీను సజ్జను నె మృచ్చకుమం దనతెల్వోమి; నం
దొలు నని నీ యనం బిదన చో గ్వది యండ దె కుక్క? మిక్రుదా.

గుణవంతుడవు.

ఉ. పొక్కుటసద్గుణముఁ పశిషంచుచునం గలయెల్లవారికిం
జొకలు గాక, యొక్కొకనిచక్కి న చిక్కిన, నిక్కువంబు; నీ
రాకం మాకరంబు మొద లొ నొకకొన్నిటియం దె కాక, తా
మేకడ మానికంబు లందయించుట లేదు గదయ్యో? మిక్రుదా. 17

చ. చెడుకులమందు సంభవముఁ జెందినమానవుఁ డైన, వానికిం
గడు మనుగంబు లున్న, నుతి గాంచుట కర్హుఁడు గాక గర్హ్యుఁడే?
పుడమిని గంటకాకులము భోగికులావృత మైనకేతకిక
బొడమిన వయ్య గగ్గనిశముల్, గొనఁ బాత్రము గావె? మిక్రుదా.

చ. గుణులకుఁ జేయుసాయ మది కొద్దిని యైన ఫలంబు హెచ్చు; దు
ర్గుణులకు నెంత చేసెను గూరతి నూపక పోర దె ట్లనన్,
దృఢములు వేయ నావులకుఁ, దీయని తెల్లనిపా లొంగడున్;
ఫలంబుకుఁ బాలు వోయ, నిడుఁ బాణిము దీయవిషంబు; మిక్రుదా. 19

చ. ఎలమి నసాధు సాధువును నేక విధంబున నాదరించినన్,
ఫలము పరస్పరంబు గడు వ్యత్యయ మై యుదయించు; నొక్క నే
సలిలముఁ బోసి వింబము రసాలముఁ బాడునఁ బీఠిఁ జెంచినన్,
పాలపాలకుల్య మొక్కఁ డమ్మతాభ మొకండును గావె? మిక్రుదా. 20

చ. ప్రిణుతనిజప్రసిద్ధగుణరంజితలోకుడ యేని, వానికి
వన మొకపూఁట చాలు; నిల భ్రష్టుఁడు దాఁ దడ వున్న నప్త మె
ట్లఁ, బులకండ మున్న నిమిషార్థము చాల దె వోర? బెద్ద ని
ల్పకఁ బెనుబొమ్మరాయి, నులుఁ జేటగు నేమిఫలంబు; మిక్రుదా 21

ఉ. ధారుణి వేషభాషలు యథార్థము నన్ముము పొట్టికోస మే;
గౌరవ మింత కోరినను గావలెఁ నా గుణవంతుఁ డెట్లున,
గీరముపచ్చతైక్కలును గెంపు మొగంబును గంతమాల యొం
బారుతకోప్పలం, జెఱయు సంకెల పాపు నటయ్య ? మిత్రుఁడా. 23

చ. పరిమితి లే కయోగ్యులను, స్వల్పతమంబుగ యోగ్యుల, స్వసుం
ధర సృజియించుఁగాక : ధి, ధర్మపు నేయఁగ రాదె యాయావని
దరయ గులాబిచెట్టునను నాపదమస్తక నుండి కంటక
త్కరములు నేల రాలవుగదా ? మఱి పువ్వులఁ జూచు; మిత్రుఁడా.

చ. కలిగినసద్గుణంబు లధికంబు లగున్ నుమచోగణంబునం
దల పలు గాకులందు నుదయం బయినం, దుద ముట్ట నిచ్చునే ?
పొలుపుగఁ జూతపుష్పమునఁ బుష్పరసాదులు స్పృధిఁ బొంది మే
ల్గులను లగుకో; జిగళ్ళమ్మగుఁజ్యము రక్తిమ పోవ ? మిత్రుఁడా. 24

చ. శివసుగుణంబె యొక్కనికి ధారిణి గిట్టక యుంప వచ్చు; న
ట్లని యాది యుజ్జగింప నగు నా? జగ మాతనితోన యున్నదే ?
కనకము గంధమా నివ్వడగు గా, యలికిం దల కంటగించినన్ ?
జపములు దాని నెట్లు శిరసావహియింపక యుండు? మిత్రుఁడా. 25

చ. అలవడుఁ బ్రాయఁకంబు గను నందఱ కెద్దగోనా నె బాల్యమం;
దలఁపుల కన్వి తగ్గడు ఎనంతర; మల్లన కట్లు గావు; కా
యలు తలు చన్ని దుష్టరుచు; లైన ర సాలకలాటుపుల్లు భూ
స్థలిఁ దఱుఁ గొందు; జింతపులి చచ్చునె? యెన్నటి కైన; మిత్రుఁడా.

ఉ. కూళతనాన భూజనులకుం బగఁగుం డగునట్టిమూర్ఖు, కొ
న్నగుల కట్టె మాటి, నుమనఁపియియెర్తి రసజ్ఞుఁ డయ్యెడుం;
గాలముచేత మాటనిది గల్గు నె? గొంఁగిపుల్పు పిమ్మట
మే లగు నాకుఁజిల్క యిది మెచ్చనరించుట లేదె? మిత్రుఁడా. 27

శ్రద్ధ.

చ సునుబుద్ధిమంతుని నా, శ్రద్ధ వహింపక యున్న, లేకముం
జను వయిన న్మిత్రుడయిన, జక్క ధరింపఁ గ లేకు నెమ్మడిక;
విదితము, నిగ్గుటద్దములు వెన్నఁ గళాయిని బూన కున్న, నొ
ప్పిదముగఁ దాల్చు నయ్య ప్రితిబింబములం? బరికింపు మిశ్రిండా. 28

చ. అమలినచిత్తుఁడుం జలితుఁ డైన గోహింపఁ గ లేకు నుమ్మి స
త్యముఁ; జలితుఁడు గామి నొకదారి యధార్థ మెఱుంగు మందుఁడుక;
విమఁజలంబులం గలితవీమల బింబము భిన్నరూప మొఁ;
గగ్నిముగ ముద్దినీట నని గన్నకు నిశ్చలమందు; మిశ్రిండా. 29

ఉ. ఆతతసంశయంబు హృదయంబునఁ గల్గ, సమస్త గంబుల
వీరకలంకుఁ డౌ మమతి వేర మెఱింగి; జకుండు కాఁడు గా?
కాతనఖంకురంబులను జల్లఁగ నోఁనఁ, గోమలాంకకం
దూతి యడంగు; మధ్యకుల నోనఁ జూఁచిన బోనె ? మిశ్రిండా. 30

మిద్ధి.

ఉ. అంగబలంబు ధీబలకలాంశముతోడుత నైన పాటి నే
యంగను రాదు; గావున బాధికుఁ డన్నిట బుద్ధిమంతుఁ డే;
యంగు గ ధారిణీశశిరాశ్మిని మగ్గము పన్ని, సాలెపు
ర్వంగదఁ డేలఁ బట్టి జుర్రాగ్నిని వేల్పుట లేదె ? మిశ్రిండా. 31

చ. నిరుపమబుద్ధి డైన మిడ, నీచుఁడు దుర్వివయంబులం బోరిం
బారిఁ గనిపెట్టుటం దహితముల్ పానరించుటయందుఁ జూపెడుక;
వెరపుల నందె వేసినది షేరవ మేమి ఫలంబు? దానినే
ర్పరితన మెల్ల, ఎంచన శవగ్రహంబునఁ గాదె? మిశ్రిండా. 32

ఉ. అంగము నోలె బుద్ధి యును బ్రాణుల కాత్మకులొదిరిం బ కా
నం గను వచ్చు; గారణగుణంబులు కార్యమునందుఁ బట్ట వే?

సింగపుట్టిల్ల నరిధననిసింధురకుంభముఁ జీల్చి నేను; బీ
నుంగుల వేట బాడను జనుం గద జంబుకజంబు? మితుక్రిడా. 33

ఉ. ఎంగుఁ బ్రేతేశ పెట్టిన నహీనత నందె యెసంగుఁ; గానఁ దా
హంగుఁ మందికార్యముల బుద్ధిని జొన్న వలెన్ వివేకియై;
మందిరమంగుఁ గ్రమ్మినతమమ్మ నడంపఁగఁ జాలదీపమున్
మదకఁ జూరులో నిడఁ, బ్రహ్మదము నేయక యున్నె? మితుక్రిడా.

చ. అనయము వన్నె మీఱును వ్యయం బగుకొద్దిని బుద్ధి; కందుచే
గనబడు మత్త రోసి గ్రహగార్యములంగు మెఱుంగు రె ల్లనన్,
కనకమునన్ గూంబు లధికంబులు గావె పుటంబు వెట్టినన్,
గనుక నె మేల్మిబంగరునగల్ వెల పొచ్చు గరంబు; మితుక్రిడా. 35

ఉ. చక్కగ దాగి యున్నవి పక్షి స్త్రపుటాహలు బుద్ధిగా నిజం;
బక్కలు గల్గి మానక ప్రియత్నము చేసికన్ బయ ల్పడున్;
నెక్కని యుండ లేదె వవనీతిపుముద్దుల పెయ్యగాపలన్?
చక్కక వేళ కవ్వముఁ దగిచ్చి గ్రహింపదె వాని? మితుక్రిడా. 36

చ. కవికిని నిల్వికిం గలము గైకొని వాయువు నున్న నూరెకున్
నననవచిత్రకల్పనలు; నమ్మును మానిన నూర కుండు; నూ
రుపులను గూతుయండి కొమ్మం దొగిఁ జూచుక మాను మన్న, నె
ల్లవ లగు దండుఁ బా;బడుగ లోననె యింక నె యిచ్చి? మితుక్రిడా 37

చ. పాడమినయట్ల ముందినను బుద్ధికిఁ దేజము గల్గె దెప్పుదున్;
విమనక వేళా స్త్రీముఖనిద్రల రాపిడి పెట్టఁగా వలెన్;
బుడమిని మూలకార్ మొదల బొద్దులకున్ సరి యాదు నుండ వే?
కడు నని కాణ్యస్పృహముఁ గాక నెఱంగెడు నయ్య? మితుక్రిడా. 38

ఉ. పుట్టువునోడినే గలుగు బుద్ధి యొకిండుక యెల్లవారికిఁ;
బట్టుగ దాని వృద్ధి పలువ న్వలె విద్యఁ గ్రమిక్రిమంబునన్;

బట్టి మందు పా లమి వంటక మావల బండ్లు భిక్షముల్
బెట్టక యున్న నెట్లకడు పెద్ద యగు? బరికొల్లు మిక్కిలిదా. 39

ఉ. పెద్దయ్యల జిన్న యంచు నొకభేదము లేక సమస్త సంగతుల్
బుద్ధి గలిపింపఁ జాలుఁజామి పోడిమి గా; వరి యొట్టు లన్న చో;
నద్దము, నగ్యకంబు పరమాణు పటంపిను జూడ కన్నిటిం
దద్దయ్యల దాల్చుచుండ నిరకంబును జాచుట లేదే? మిక్కిలిదా. 40

కాలము

ఉ. కాలముగుస్వభావమునా గాంచి వివేకము గల్గువాఁడే
వేళను జాగరూకుఁ డగు; నెంగలి దానిఁ గనుం దృఙ్మణు మం
బోలెను; బక్యవోహయి భూరిధనాధ్యుఁడ గాంచి యుండు నె
క్కాలము; వానిలక్ష్య మిల గగ్నదరితుఁడ కేల? మిక్కిలిదా. 41

ఉ. కాలము పెద్ద యుండఁగ నె గల్గుపనుల్ నెఱవేగ్మ లెన్న; న
తొల్లముమీద నమ్మకము గల్గుట, దాయఁ గడంగు టొప్పునే?
నాలుగువస్తువుల్ గృహమునా పెనుదీపము వెల్లు చుండ నే
మే లగుఁ జక్కఁ బెట్టుకొన; మీదకు విఘ్నము లెన్ని? మిక్కిలిదా. 42

ఉ. మేలును గీడు నెయ్యెడిను మేడినిఁ బ్రాణులు పొందు చుంటుకుం
గాలమి మూలమంచు నెఱుంగ వ్వలె మానవుఁ డాత్మలోపలక;
పేలిని గూర్వపగ్యతము నెక్కఁగ జేయుఁ బ్రభాత; నూతనిం
గూలుచుఁ గాంతి సగ్యమును గోల్పడఁ గఁధిని మాత్ర; మిక్కిలిదా. 43

ఉ. కాలఁబని సర్వకాలమును గాలము వైచుక కాంచి యుండ, నే
కాలమునందో చిక్కెడును గాక, తొలంగడుజుంతు వున్నదే?
నేలను రాల కుండ ధరణీజమునగున యెల్ల కాలముక
వోలుచు నాకు లుండఁలకే యొకకొన్నియు నైన? మిక్కిలిదా. 44

- ఉ. బాలుఁడు వృద్ధుఁ డొక్కగతి భాసిల చుండెద; రైన వారికిం
గాలము వృద్ధియుఁ తుయముఁ గల్గెఁగఁ జేయు ననుక్షణం బదే
చాలనఁ, బూర్తిమాదివసంభూతు బాగ్రిది బ్రతీచిఁ, జండుఁడుఁ
హేలియు నొక్కమాదిరి గమించెద; రేనును మీఁద? మితుఁడొ. 45
- ఉ. ఎట్టియనుదగ్గినింబు ఘటియిల్లిన నాయు వొకింతుకంత దా
గట్టిగ నుండినం బ్రతుకు గాంతుకు కాము నెల్లువారలే;
యిట్టు పెద్దపెద్దదృఢవృత్తులు లూఁగఁగఁ గాలి యున్ననక
గొట్టినఁ, బండుటాకులును గొన్నిల రాలవు గాదె? మితుఁడొ. 46

ఉద్యోగము

- చ. అనిని సత్ఫలంబులు మహత్త రకర్మసమాప్త్యశంబులే
యవుటను జేసి వాని కెదయందును జంకిన లాభ మబ్బునే?
మొవలిని జాటుకొన్న చెడుముండలకుఁ బాములకుఁ భయం పడం,
బువుతను గోసి తెచ్చుకొనఁ బోలునె యెవ్వని కైన? మితుఁడొ. 47
- చ. పలురొంఁ గొ నదృష్ట; మది పాటును బట్టి ఫలింపుఁ రెంటిలో
వలను నదృష్ట మెంచ బలకత్తఁ; మెట్టు లనంగ, విత్తనం
బులు వివిధంబు; లబ్ధి గొని భూమిని జలక పండ; కైనఁ ద
త్ఫలములు వీజధర్మమును దాటునె యత్నముచేసి? మితుఁడొ. 48
- చ. కడఁగక శక్తుమం జిలుకకర్మము దీర్చఁగ లే; డశక్తుఁడుఁ
విడువక యాచరించి నెఱవేలుచుఁ దా ఘనకార్య మైన; నొ
క్కడుగఁకు పోవ నేరదు మహాజగరంబు నిజస్థలంబునం
దుడుగక యంటఁ; జేమ పొరుహరికి నేగిన నేను? మితుఁడొ. 49
- ఉ. సారము గల్గుదానికయి చాల శ్రమం పడఁ జెల్లుఁ; గాని ని
స్సారపుదానికై పడిన, సర్వము వి న్మును; స్వాదునీరసం

- పూరిత నాతిశేషలముం బగిలింపింపు ధర్మి దీటు; నే
దారిని నేడ నే తెలుసును దయ్యపులుట్టు నగల్పి? మితుకొదా. 50
- చ. చెనువును నొక్క కార్యమును జేయుటకుండును నుజ్జీకమార్గమున;
దెలివిని నందు యోగ్యమును దేలిక యైనద నేకావస్థలెక్క
గలుగవె యూపిరి నిడువఁగా మొగమెట్లను నోరు ముక్కడరం
బులు? నయినన్ సమస్తజనములముకుతానె పుచ్చు; దితుకొదా. 51
- చ. నుడివెడ, మంత్రేగుప్తములనుం బట్టుసారము లైవకార్యమార్
చెడ; వెలుఁగాక యుండినను జేటు ముటిల్లుట నిధిమ నుమీ;
ముడివి పాలాన పత్తి నను మూడినవాటికి మెల్లు బీజముల్
పుడమిని; తోట దండినని, పొల్లుబాగులునటయ్య? మితుకొదా. 52
- చ. పగిలియు నాదిగ గట్టుమధంగిన యుండును; జేయఁ జేయఁ గ
వ్వుతరముఁ గట్టుముట్ నుగవు శక్యము సౌఖ్యకరంబు నయ్యెడిన్;
క్షీతి నడయాడ నేర్చుటకుఁ జిన్నతనంబున బిడ్డఁ లేచుచుం
బరిచును నొందుచు గుండకుఁ బుట్టును నెట్లు? మితుకొదా. 53
- ఉ. తా వెలవేర్చి బూనుచని, త్తగతిం జనవిన్న భాగమార్
గా నొవరించి, యంతపయిఁ గ న్నిడ కొలి నొన్నఁ జాల్మశా;
మానమాలెన్నె యుంటి, గను నాటుచు నేండ్లకు నేండ్లు నెక్కినా
పాన గిలుక్కునఁ దిరిగి నచ్చు నెటుంకఁ యుండ; మితుకొదా. 54
- చ. పని పదియాలుపాళ్ళ నొకపా లవిశ్చయము పెట్ట, వెన్నఁ జే
సినది వృథాప్రయాస; మది చేయకపోయిన మోద మబ్బ; న
ట్లన, మణిసాధదోలికను పోయిగ నిద్దర వోవ నెక్కి, ని
చ్చెనతుది మెట్టు దాటఁ బప చెడ్డను నేమి ఫలంబు? మితుకొదా. 55
- ఉ. లోకము మేలు గోరి విమలన్ ఘనకార్యము లాచరింప, న
స్తోకము లైవనిఘ్నములు దోచును వారల; కైవ వోద్యతే
లోకహితుండు జంతువులకున్ మృగజాతిక మీయ నెల్ల, మే
ఘాత్యతు లడ్డ మాను నిరణాలిక; మాను నె దాన? మితుకొదా. 56

చ. పవిత్రును బాటు లేనియెడ భావమునం జెడఁగోరికల్ జనిం
చును; నటుగోక యుండిన విశుద్ధ మగుం జుమి బుద్ధి; యెట్లునా,
ననిశము బాటపారులు ప్రియాణము చేసెడ దారి శుభ్రమై
కనబడు; నూటుదారి ములుకంపలు మొల్పును గాదె? మిత్రుడా. 57

విద్య

చ. కలిమి యొకింత లేకయును గౌరవపాత్రులై నుష్కృత పండితుల్;
కొలఁదికి మీలుసుంపదలఁ గూడియు మూఢులు మానసియు లే?
యలరవె చూపుగల్గు కను లంజనరేఖ ఘటింప కుండినవ?
కొలుకుల కంటఁ గాటుకను గూర్చిన గుడ్డివి లేస్తే? మిత్రుడా. 58

ఉ. విద్విను లేనివారలే యవిద్య కవారులు లేనివారముల్;
నుద్దుగ నెంతిద్దినను మూఢులయోసనమల్ శ్రుతానమల్;
కొద్దియు వెల్లు లేనిమహమల్ పెనుఁజీకటి కున్ను; లెంత మే
లద్దిపు మేడై నెన నర్థ మె దీనము శ్రమి? మిత్రుడా. 59

చ. భవికుఁడు కొంతమందిక ముదం బివఁ గల్గును నట్టె మొంగుమిల్;
ఘనఁగి యైనఁ దాఁ గొఱత గాంచక యెల్లరి హాళి దేర్చెడున్?
నినబడి నీరసం బగుముఁ దెగిల్గును జెంటలమీఁద నించు; గ
మృనువకుల పొసూనపగ మువ్వరి మయ్యెడు నయ్య? మిత్రుడా. 60

ఉ. లోడెము విద్య నేరువని గుర్లధి మా నరసత్వ; మందఱున్
వాడెను నూ వేరింప; నుగుణంబులు గొప్పకులం బొసంగు నే?
గాడిదచేడియల్ మగల గట్టిగ నాటైలఁ దన్ను; బోవ నీ;
గోడిగ లైన శేర్పి మగసుట్టుముఁ దిన్నక యున్నె? మిత్రుడా. 61

చ. క్షమను స్వరూపమాశ్రితమృలఁ జూడఁ వారియున్ని లో
కమున నెఱుంగ లేరు; కఠిం గాంచక యే తెలియంగ నా; మనో

గమనుమనోలతాగవిసంగం బగుకేలివనంబులోఁ బల

శనాలవిలాసమున్ నకులస పదియుం గుటి కాని? మితుండ. 82

చ. మగువ మగంతు, విద్యను గగిమంబుగ నేర్పినవారె యైనవో,
సాగనుగ నుండు; నం దొకరు శుంకెగ నాన్చి నసహ్యమే మమీ;
మొగమునఁ గన్నవోయి యిరుమాల సప్తగ్విధంబు పూన, బా
గుగ నుపయొక్త; మం దొకటి గుడ్డిది యైన న దెల్లు? మితుండ. 83

చ. సరసత లేనిమూర్ఖునివచశ్శక్తి మైనను గాగు గాని, బా
స్వగరసితుండు ముగ్ధునొకవా క్కయినన్, నుజనపం మోది యా;
భర మరవాయి లే కలుంగా బరితోషము నొంద నుంకి. కం
ధర మును నృయూరములు నాట్యము నేయఁగదయ్య, మితుండ.

ఉ. తల్లుల నుండు బెంచి తమవారు లే నేరికి శైశవంబున
బిల్లుల బాడు నేయుగురు విదై నెనుంగని మొద్దుముద్దిహల్;
పిల్లులు కన్నులే విడనిపిల్లుల నిల్లు నిల్లి, వానికి
బల్లుల దెచ్చి మం గునిచి బాధ యొనర్చుట నేర్పు; మితుండ. 85

ఉ. పిన్నయుఁ బెద్ద యవ్వనునుభేద మ నేటికి? బుద్ధికాలి యా
చిన్నయె పెద్ద; పెద్ద యనఁ జెల్లునె పృథుని నెద్దుమెద్దు? దీ
సొన్నతిఁ జేకువారొ చెఱువ నోవును సన్నపునల్లి; రిత్త యె
యున్నను దివ్యకంబ మియ గోర్పు నె? కాళ్లకు నడ్డు; మితుండ. 86

ఉ. ఛాతుణి నెల్లవారలకు నైనము నేఱుగ శక్తు లిచ్చె; దా
నేరువ వల్ల కానిచి యనేకము లున్నవి విద్య, రెట్లన్,
సారెల వేర్లు బంచి సరసంబుగ నల్లకి మోటుఁ గాక, యే
దారిని గార్దిభస్వరుడు దా బయకాఁ డగువాడు; మితుండ. 87

చ. గురువు నివాగఁ దాఁ జనువుకొంట భరం బగుఁ దొల్ల; దిమ్ముటన్
గర మును నాస్థ పట్టుదుల గల్గి కలంచిన నొజ్జ మోటుడు;

స్వేరపునఁ దాళము నొడ్డలు నిర్వేడు నిచ్చెన నెక్కి సెట్టిగాఁ
డరుగఁ డె మొవ్వుటాకు గదియన్ గుదిబల్లలు పూని? మితుఁడె 68.

చ. మననము నేయ కుండినను మాయగు మానసమండఁ బట్టిఁక;
దినమున నూనినం జెతును దిన్నగఁ బట్టక పూర్వ మేదియుఁక;
గొనరఁగ వృద్ధి యా జలముపోతను మానస బెద్దవృక్షముల్;
చినచిన మెక్కి లట్టు లెడ జేసినఁ జచ్చును గాదె? మితుఁడె. 69.

చ. ఎవల నొ యొక్కచోటఁ జదివింప వలెక గడి గట్ట; నట్టు కా
క శ టిచ టందుఁ దిప్పింప నశ్శకు, విద్వియ వృద్ధి బొందు నే?
జుదిశపునేల నాటి యట నుండఁ గ నచ్చిన, నేరు పెట్టి మో
ను చిరురు పట్టఁ; బూట కొకచోటను నాటిసఁ బోగె? మితుఁడె

ఉ. వేరిఁ దెక్కువిద్యలను వ్రేలటు వెట్టుటకంటె నేది యే
నారసి యొక్క విద్యను నిరంకుశపాండితిఁ గాంచ మేలు; కాం
నానినుండు నాకసమనక, మృగపక్షులు వశ్యతకృతం
చార మొప్పు స్వేచ్ఛ మెయి; స్వస్థత కోళ్ళకు నేది? మితుఁడె.

చ. ఆరియఁ గ బాల్యయావములంగున, సోమరు తొచుఁ గలముం
జరిసినమానవుల్, గడఁ జాలక యెద్దు రనంతరార్తులక;
దెరువరి, ప్రొద్దు కల్గఁ గ నె తిన్ననియూరను జేరుకోనిచో,
నిరు లుదక, గారి నతఁ డేమి యొనర్చఁ గలండు? మితుఁడె. 72.

చ. మనుచిరభానకల్పనల శోభిలపుస్తకలక్ష లొక్కయ
కేరమును దప్ప కుండ, వరుసం బతియింపఁగఁ జాలినక, వృథా
నావఁడికిక; విదితృ మగువశ్య మజపీఠుఁ జాచుదుం బశూ
త్కిరములు, లాభముం గనునె దాన నొకించుక యైన? మితుఁడె, 73.

ఉ. వంతుల మందుఁ గ్రిమిలు, స్వపాండితి నశ్యులకప్పు దిద్దఁ జూ
పింతు; నియో! వ్యవక్షమున కేమి యుఁ నద్వినియోగ ముండ; ద

కాంతిముఁ జాట్టుఁబట్టక నిజప్రభ నిచ్చును దివ్యకంబుమల్;
 ధ్యాంతము తమ్మఁ గ్రమ్ముకొని దాని దలంప వదేము? మితుఁడా.

ఉ. పండితుఁ డైనవాని కొకపట్టునఁ జుల్కఁదనంబు గల్గియే
 యొండును గాక, యట్లును నొందులతో సరి నేయఁ దప్పు గా
 కుండు నె? బ్రహ్మజాతి యగునజ్ఞులవజ్రిము నీటఁ దీలినకా,
 యెండువకుఁ సమాన మని పేర్కొన రాదు గదయ్య; మితుఁడా. 75

చ. చెడుగుణ మొండినం, జదువుచేతను గల్గువ్రకాశ మంత చొ
 ప్పుడఁ దది వీడినం బురుషుపాండితి సర్వతమోహం బశకా;
 గొడి గులదీపమల్ మిగుఁ గున్నుచుఁ దేజము దక్కి యొండెడుం;
 జెడ నది కత్తిరించినను, జీడిటి బొత్తి గ మాపు; మితుఁడా. 76.

చ. ఒకరికి వచ్చి పోవు ననునోర్వమిచే, దననేర్చుదాని వే
 టొకరికిఁ జెప్పఁ దేనిఁ దన కున్నచె పా దగుఁ; జెప్పు మేలగుకా,
 సకలజనంబుఁ గోఁడుకొన సమ్మతి చేసిన చూతిలోనినీ
 శృకుఁ గొద వేమి? లాఁతిసలిలాబులు పా దగుఁ గాని; మితుఁడా. 77

కు. చదివినవాఁ రెప్పుడును సఖ్య మొనర్చిన రెల్లవారితోఁ;
 గదన మొనర్చు రెల్లపు డకారణ మజ్ఞజనల్ స్వజాతితో;
 మదమనఁ గీరకారికలు ముచ్చట లాకుఁ విరప్పరంబ; దు
 ర్మదమున వానిలో నవయొ మాన్కొని కుక్కలు పోరు; మితుఁడా. 78

చ. చదురున వేగు రజ్జులు పగిలంగము నేయుచుఁ గూరుచున్నఁ, గో
 విరుఁ జొకఁ దున్నుయందమున వేయవలెను రాగు చూకుమి;
 వదరుచుఁ జూరవృక్షమున వాయసముల్ పదివేలు మూఁగినన్,
 గదురునె చందమస్వరీపికం బొకఁ దురిదిసోభ? మితుఁడా. 79

చ. సదమున నెవ్విధంబునను సభ్యు లసభ్యులు గూరుచున్నఁ, ద
 ద్వదబహిర్గతంబు లగువాక్యము లే యెఱిగించు వాఁలకా;

ప్రాదానము బెద్దబాతుల మధ్యము ఈ ట్టిటు నీనుచున్నవో,
మృగుకలన్వీణంబున గ్రహించుకొంటే కోహంస? మిత్రుడా.

80

విమర్శనము

ఉ. శవ్వను నొప్పు భ్రాంతిమయి దాము గ్రహించుదు నిర్గుణ్యం
జొప్పున; నైన నిశ్శుభము సూరిజనంబు లెఱంగి చెప్పరే?
యొప్పుని శంచదార, మధుసూత్రరాశక్కర యంచు నుప్పు, కై,
శవ్వన జేకొనక, నిజము శవ్వక చెప్పదె హల్క? మిత్రుడా. 81

ఉ. ఈసును నోస మాది యగునట్టిగ గానుగొనంబు లున్న, నెం
తేసిరపజ్జు లగ్గు గ్రహించురు గా, వివరీతరీతి గా!
మీసర మైవైశ్యమునా, మెం దగుచున్నా, నిష్పయ్యాని యో
దోసము లున్న, నాబుకకుం దోపదె చేయించిరి? మిత్రుడా. 82

ఉ. వాగెడువాని నే పరిచుపండితుండా నలనోయు మాఘం; దా
లగునా గాక వారలకొలంగు లెఱుంగు వివేకి; గంటవా
దొగడియార మే ఘన గుంటుచునా జానపదండు చూచెతుకొ;
జేగడియారమేనో ఘనము నేయదె వాగరకుండు? మిత్రుడా. 83

చ. నవగన్ధవ్యకావ్యమునాఁజును జక్క గ్రహించి క్లాఘనం
గవి నొనరింప బండినుడు గా కొకపామరుఁడే మెఱింగెడికొ?
నవమంభిపరిఫుల్లంబింబుమరందము గోరిలి యుంకృతిం
దక్షిణి యొనర్చి పెట్టదము దక్క సునర్థ మే దోను? మిత్రుడా. 84

ఉ. పేరును యాపుఁ గాంచి యొక కేంతి బెట్టెఁగ రాను; నన్నవ్వా
త్సార మెఱింగి యిట్టి చినిశ్చి నలెకొ; ఫలపంజ్ఞ నొందినం,
దోగలఁబుగ్గు లుండెడు నుగుంబుగనాం బరికింప; సుందరా
కారక దోచిన్దికొ, నుపిడిగర్భము చే దగు నాదె? మిత్రుడా. 85

- చ. సరసము నీరసంబు సోకచందముగాఁ బయి కుండ వచ్చు; లో
వరసిన హెచ్చు తగ్గు తెలియంబడ కుండను సుమ్మి యెప్పుడుకా;
ధరణి రసాలదండమువిధంబున నుండె చొప్పుకట్టి? పై
బరగిన పేడు దీసి తిన. జైటఁ బడుం బస యెల్ల; మితుఁగిడా. 86
- చ. అరసిన నెట్టినక్కరికి నైనను దోషము లుండ కుండు నే?
వెరసిన దాల్చ మంజాలక, విజ్జులశ్లాఘకు భాజనం బగున్;
బరుసము నొచు నచ్చ వగుపర్వము లుండవె పుండ్రునుండు? ని
ద్ధర నొకఁడుం గనంబడునె దానిని మెచ్చనివాఁడు? మితుఁగిడా. 87
- చ. ఇతరులస్వల్పదోషముల నేని యెఱుంగఁగఁ జాలవట్టిపం
డితుఁ డయినం గనిహించుకొన నేరఁడు పో తనగొప్పకప్పు; వి
శ్రుతి మిది; లాఁతికంటిపువ్వు జూడఁగఁ జాలినలోచనంబుద
క్షత, తనలోపలం బొడముకాయఁ గనంగొన నేది? మితుఁగిడా. 88
- ఉ. మాకును జేత నా వనెడుమానుసు లెంద జొ యుండు; రైన న
న్యూకృతి కిర్దుఁ డెవ్వఁ డొ యనన్దుఁ డెవఁడో పరీక్షఁ జేరెడుకా;
వేకువ మేలుకొల్పఁ గలనే కరటంబులుఁ గోట; నైన నుం
గాకము చంపికాః శపకాంగిని భాంకిము గాడ? మితుఁగిడా. 89
- ఉ. చేరుచు కేగ కుండినను ఛద్రము లేమియుఁ గానిపింప వె
న్వారల కైన, దాసిన నపారముగా నవి లేక యుండు నే?
మూలమునుండి మూచినను దోచును గుట్టలు కొట వెట్టిన
బ్లూక నన్న గాః నటుల యుండు నె నగ్గఁగ జోవ? మితుఁగిడా. 90
- ఉ. పేరునుడి పాడుకొన్నఁ గనింపపు దోషము లెన్ని యుండినకా;
వానిను నున్న నొప్పులును దప్పులు గాఁ గనించు వన్ని యుకా;
వామర, దుష్పవతపములైక్ల్యము మెచ్చి, సొగడ నేయు నే
మోములఁ; జంద్రికారుచికి మూతి మడుండుక యుండు; మితుఁగిడా. 91
- ఉ. పంకములోనఁ గోయుఁగునసౌఖ్యజగంబున నేహయాత్రి ని
శృంగరఁ జేయ, నొప్పు గనఁ జాలకు లోకులు; దోషదృక్కులే;

జంక జాబునేల నడఁ జాలిన శీర్షము మెచ్చ రెవ్వ; రె
వ్యంకను గాని తూలబడ వాని హసంతురు గాని; మిత్రుఁడా.

92

చ. గుణము దొఱంగి దోషమునకుం దడవుం గుటిలుండు; దోషమున్
గణనము నేయకే నుగుణకాండముకై నుహ్మదుండు రోయ; ధా
రుణిఁ గమలాకరంబునను రోయక నత్తల నేఱుఁ గొక్కెరల్;
పొలుకచ్చుజాళ వాళము మరాళ మెఱింగి మెపంగు; మిత్రుఁడా.

93

చ. సరసపదార్థమందును బొసంగును దప్పులు; వెల్లివాఁ డతే
తొరగ గొప్పించి చూపు; నుహ్మదుం డవి లోఁగొని యుప్పు దేల్పు; శ
ర్కరపాడిపానకాన నినుకల్ చొరవే? వడపాతపాతి వే
గిర మవె పట్టి బైబ్రలుచు; గిన్నియ నేయునె యట్లు? మిత్రుఁడా.

94

ఉ. వంకర లెంతురే నవవస్సుటఁదక్కృతి, కింకఁదన్నిరా
తంకసన్మద్ధితే ముదము, తగ్గవ భేదము, గంభీర కాక? యే
జాఁకుని తుద్ధనుండు విదియన్ బుధవర్గము వెక్కిరించునే,
సాంకము మీఱఁ జొక్కెనును, చొల్పొ సుక్కును గాని? మిత్రుఁడా.

హితోపదేశము

ఉ. కూర్ల దిద్ద, వారలకుఁ గోపము వచ్చును; గాని లేశమున్
మే లొనగూడఁ బోదు; పయి మిక్కిలి బోధకు బాధ లొందెడున్
వైశమి; కుక్కతోడకును వంకర తీర్చుఁగఁ బూనఁ దీటునే,
కా లది తక్షణం బొడిసి గట్టిగఁ బీఁకును గాని? మిత్రుఁడా.

95

ఉ. మందున కైనఁ దెల్పి గలమానిసికిం దెలుపంగ వచ్చు; గా
కెందును సారలేశపరిహీనమగు గణపంగ శక్యమే?

- పొందుగఁ గావ్య మైన నొకపోడిమిగా పిలిగింప వచ్చుఁ; గా
కందును వట్టిబొద్దు ఖలిగింప నసాగ్యము గాచె? మితుగ్గిడా. 97
- చ. సరనుని స్రావణవాక్యములఁ జక్క మెనర్పఁగ నచ్చుఁ; గాని దు
ష్కర్త మగు ముష్కరుం గలితసాగ్యవదద్ధతిఁ జక్కఁ చేయఁగాఁ;
గరసరసీరుహంబులను గొక్కువ వేత్తముఁ దిన్నఁ జేయ నాఁ
ద్వరికమ; నంటకట్టియల వంకర సొగ్గి య్యిడఁ దీటు; మితుగ్గిడా. 98
- చ. కటువుల ముఖఫలించినను గన్నుల నీ ల్యమచుక నుకింఁ జా;
నటువలె మొదటి, వాని కిసురుంతుము లొంగక రెచ్చు; నెట్లనక,
జొటఁజొట నీటిబొట్లురల నొచ్చుచు జివ్వున లాగుఁ బండ్లు, మె
క్కుట నలపుల గాఱులను; నొంప నె వానికే గత్తి? మితుగ్గిడా. 99
- చ. అటుక జనించి యార్చి యెవఁ డైన నలంతుల బూకరించినం,
గలిగినకప్పు పోగు; నొకంబెను నిట్టలయొద్ద నేమి యా?
నిలువక కట్ట కొక్కయెడ నీధులు కన్నులు పెట్టి పాటుచుం,
బులుఁ బడగెంటు; గా కుపలపుంజము నేమి యొనర్చు? మితుగ్గిడా. 100
- చ. భ్రమయుఁ బమాదగు న్నరులఁ బాయునె? పండితుఁ డైన నేమి? దో
స మెవని దిద్దికొ పరియె, సంతప మొందుట మే; ల నట్లు నా,
నమలము లెనయ్యెనులయగును దాసులు గాచె? సీనును
న్నుమఁ గుఱవ న విచ్చిన ఘనం బగుఁ గా కనుకాంతి? మితుగ్గిడా. 101

వివేకము

- చ. చవలనునంబు నీచ మగుజాడలఁ బోక నిరర్థమే; వివే
కపటిమచేత దాని నెటు కావలె నట్లొనరింప వచ్చు; నీ

నైపునును బాణుల బల్లమున కేగదు? యైవను యగిరిసేతుము
ఖ్యపరమసాధనాతి నవి కా కలుకొనినవీరి? మితు? డా.

102

ఉ. ఇట్లు యర్థదేంద్రియము లేకువలె నీడిచినట్లు లెల్ల దా
నెట్లనఁ బోవు చోని యని నిక్క మెఱింగియు మూర్ఖుఁ; డెట్లనక,
నెట్లగ మఁటపోకిన వివేకము దెచ్చక మర్చి పోవు నే
బిట్లుగ దానిలో మిడుత వేచడి మగ్గును గాని? మితు? డా.

103

ఉ. మందులు ముంఁగ వచ్చుచినమంగాల శారయ కప్పు డాత్మ కా
నందును నేయుకదము పొనక్కడ రి చ్చియక్కవ్వమాలు లై;
కందనిపచ్చకేలయురు కన్నులపండువు నేయ, డెంద మిం
పొందగ మేము బోయి కరు లోద ములో బడు గాదె? మితు? డా.

సంభాషణము

చ. నీనా నునుఘ్యయోగ్యత యయోగ్యత నుండు గ మాటబట్టి యే
గనుఁగొను మందు? లోకు; లలు గావున సొంపుగఁ బల్కుఁగా వలెత్ ;
బవఁటుల నోటిపల్కు వివబద్ధను నెవ్వలఁ దోచి వైచి, టం
గున నవబద్ధనో విమమకొండురు గా వెల యిచ్చి? మితు? డా.

105

చ. ఇలఁ గలయెల్లకోపముల కిక్క యసత్వము; గాన దోసకా
ముల కని యిచ్చు; సత్కృతిపరుల్ బుష్ప లుల్కుచు నుండు? దానికిక;
కెలగ ర చిచ్చుచీకటికిఁ చిత్త మునం గడు జారవారము
ఖులు? వెలుఁ గన్న నంతసము నొందరె యుత్త ను లెల్ల? మితు? డా.

చ. ఘనత యు నాభిజాత్యము ను గవ్వకు నుం గొలు గావు, మాటలో
గఁగక నొకింతవల్పులు యొకండు గడంగొన నేని; కీ వగుక;

విను, తవసుప్రసిద్ధియును, చెందియు గిండియుఁ జూచి రూప్యమున్
జనుములు గొంగురే? చలుకు జ బ్బయిసం దునియింతు; మిత్తుఁడా.

చ. ఇలపయి నాడి తిప్పునకిఁ డెంతయును డయివన్ సడిం బడుక
నిలుడ లేనివాఁ డనుచు నిక్కమా యోజనఁ జేసి చుట్ట తుల్;
జలదము నుండువెన్నలు విచారము నేయుట మాని విందుగా
బడబడ లాడు; గాల్చిన నె పాటి యొనర్చుర దాని; మిత్తుఁడా. 108

చ. కొలదికి మీటుదంధములు గొట్టెడుదాంబికు విశ్వసింతుటే
గలుగదు; గల్గునో, యివటి గా; తుది సందియ మా నిజానకే;
తరుకుఁబసిండిపూత పయి చాల్చి వెలింగడువెండిగిన్నియన్
విలిచి నువ్వుబుద్ధి, దుది వెండికి సందియ మొందు; మిత్తుఁడా. 109

చ. ఎరిమనంబు నోవ నలు తెంత యు నింపుగఁ బలుకవారలం
బడుగురు గారవింపుదురు; పల్లగులం దఁగి జేర నిత్తు రే?
మాదమునఁ గీరకారికల మాద్దుగఁ బంజమింతు నంది పెం
చెద; రలకాకులం జెనఁగి జేయ ర చీదరఁ జెంది? మిత్తుఁడా 110

చ. సమయ మెటింగి పుష్కవిలసన్మృగువాక్కులు వోలె దీప్రవా
క్యము లానంప నేర వాడికఁబుగఁ గార్యపుసిద్ధి; నెల్లనం,
బ్రమద మెసంగ రాల్చున బ్రభాతపుశీతలవాతపోతయల్
నుమఘలయల్; శలాటువుల ముల్పుడు గా పెనుగాలి! మిత్తుఁడా. 111

చ. వ్యవగతమార్ద్రవంబులు మహాప్రియయల్ సమయానుకూల మా
లపితము; లట్లు కాని ప్పుగులఁబులు నప్రియయల్ నుదుర్; ప్రభా
తపుడటే గాకకుక్కుటరుతంబు హితం బగు నెంత యున్; వియో
గపుసమయంబువన్ శుకపికస్వర మార్తి కరంబు; మిత్తుఁడా. 112

ఉ. ధీరుడు జనుకుగ్ సాగియుఁ దేవియు లొల్కఁగఁ బుష్క మెల్లగాఁ;
జేరినవారికిం జెవులు చిల్లులు వోవఁగ నాడు నీమ; డిం
దీరగ పానుకారికలరిక్యవం గొనసంతు వీడియల్;
వీణయల్ రణంబు నొదఁగింతును దారుణధింగి; మిత్తుఁడా. 113

ఉ. అన్నము గల్గి మై మునిది యిచ్చుడు కాఱులు పేర్చుడు; జాబగ
నున్నను సజ్జనుండు పగుహోత్తుల నెన్నుడు బేడు నాలగ; క
ట్లన్న, శ్రీహరితోరముగ నాపును భేకము నానాఁరునక;
సన్నపుఁగాకలిం బికము నల్లు పసంత ననందు, మితుఁగిడా. 114

కొండెము

ఉ. కొండెము పేర్చుదుము సూరిన నాఱక నేర్పుతోడఁ దా
ఖండెముఁ జేసికొన్న బ్రతుకం గలఁ డేమొ ననుండు నెయ్యుండై;
నిండ విసంబు గల్గి కడు నిక్కెఱుకొండిలి గల్గిరింపు భూ
మండలి వృత్తకంబు జనమైరికిఁ బాశ్రమ గాదె? మితుఁగిడా. 115

ఉ. కొరికతోడ నొండ చెవిఁ కొండెము బూఁడిమవారి నేరిం
సూరిమి నేస్త కాండ్రియిన గొబ్బన వీడక మాన; రెట్లనక,
నారులు చారుకేళిసరివంబున నాగులఁ సూకువేళ మం
దీరములందుఁ బేర్చుచి యొకింమి క మాపరు కాదె? మితుఁగిడా. 116

న. పిశుమనిఁ దేర్పు టెంతయువివేకము? వాఁడొరు నెట్టి లట్టులే
నిశచిపడంగఁ జేయుఁ దమకిం బయినారి; కడెట్టి లన్న, నల్
దిశలగవాళ్ళ కాచుములు, నెప్పుఁ బగల్గి నివికాంతి గొనికిన్;
నిశల రహాకియల్ గలనె నిల్చ బయల్పడ కుండ, మితుఁగిడా. 117

ఉ. అన్యుల కెట్ల సేయుకలహంబుఁ డెంపను మూల మైనపై
కున్యమచేత నెప్పుడు నచుంధర నాపడఁ బొంద కుండెడుక,
జన్యములోపలం బిగులు నిక్కగ నొత్తెకువానికుత్తక
దన్యపడంగఁ గోయ రెటు దల్పక జాలి లవంబు? మితుఁగిడా. 118

అతిపరిచయము

- చ. పరిచయ మెక్కు డైనఁ బరిభాషలు నొండు మహానుభావుఁడుం; బొరయు నుచారగోపయ జూటకుఁడున్ ముదిదృష్టవంబున్,
బహుశస్మత్ప్రసవవక్త్రులూచిదైవస్పష్టస
త్తిరుల నిరాకరించి కొనఁ దల్ప కొకో కృతంబు, మిగులఁడా. 119
- చ. మిత మగు నేని యెద్దియును మేదినియం దనఁద్య మోనా; గా
కతి యగు నేని యన్నిట నవగ్ధమయ్యా; మితి మీఱ రాదుగా;
చిత్రతరొప్పదేశమున వేఁగిలోఁ బొగ డొందువాఁతనిం
చిత్రపనన్బాకుం డగమి డైందె నీసునయలని? మిగులఁడా, 120
- ఉ. వాడుక నూటికిం బొరుగువారిలయొడకుఁ బోవుమన్నఁ, తే
కూడగు గొవంబు; శుది గొప్ప పరీధన మో నిజంబుగా;
గాడిదలోఁక క్షృక్కులు గట్టించు నందరె భాటియాకులన్,
జూడరె యబ్బులలు గను శుభకురూపిని నొంట, మిగులఁడా. 121
- చ. అభిరుచి యెక్కు వ భిక్షనాగతులం దతిక్రీణాలఁదె; ను
గ్లభమగుకాధ్యులంగుమ బుంబినుం దనకాగ మల్ప మే;
యభిలషితంబు పో నవగతాధున లయ్యెను బాంబాప; ల
వ్యభిచరమంజులార్థబుధవాక్యము లంత ప్రియం దె? మిగులఁడా. 122
- చ. మనుజున కెంతయేని జనుమానము గల్గున గాక, కేనివా
లను గురుపాల, భీతికి దొలంగినచెయ్యు తొనగ్గుఁ గూడు నే?
మనగృహమందె యొన్న డని మూఢ్యునతోడను ముద్దు పెట్టుకొ
గనగన వెల్లుదీప మెటు గాలక యొందెడు నయ్య? మిగులఁడా. 123
- ఉ. పోకడరాకడల్ గలుగఁ బట్టెవు వోపము; ల్వ పొత్తిగ
లేక జనించు నెన్న లనలేగ బంధుమహ్మదూంబులొ;
లోకములోన వారినిదిలోనికి కమ్మచఁ బోవు చుంటవే
బాకుడు పట్ట కేశ్యకును; పా డగు గంటలనీళ్ళు; మిగులఁడా. 124

స్నేహము

- చ. చెలిమి సమంబు గానభయనీమలఁ జేరెనుము గల్గె లెస్సె యాఁ; '
 గలంక యున్న, నొక్కెడన కల్గిననుకొ విరసం బ యాన; మ
 ద్దళము ధిమింధిమిధ్యుల శ్రావ్య ముఖం, బెనునాటు లెండు ప్ర
 క్కల బిగి యార నున్న; నటు గల్గిమి నిం వగు నయ్య? మితుగ్గిడా.
- చ. చెలిమి బరస్పరంబు మనఁ జేటు ఘటింపఁగ లేరు కాత్రపుల్;
 కలహము పుట్టినన్, ముకువుదాఁ జెటుచుం దమలోనివాఁ డె; కా
 ల నతిసాంధ్ర మాతరుగణంబు మహాబలం దుర్విఁ గూల్చు నే?
 కలఁతల నన్వి యే యొరయఁ, గాల్చు దవగ్ని తిదాప్తి; మితుగ్గిడా.
- చ. వలఁతి కలంతి శేటిసహవాసము? దైవము గూర్చినకొ, మదుల్
 గొలుపక యేటి కొక్కరును, గోటికి కొక్కరుఁ, దీయఁ చుండురీ మూ;
 నికయి డాకయిం గలసి నచ్చెడు నే ఛనునేర, ముందునె
 న్గలకు నా బోవుఁ గా కొకఁడు గానక యుండ నొకండు? మితుగ్గిడా.
- చ. చెలిమిని మాద్దవంబునకు జేసులుఁ జల్లిన గా నభిప్రమల్;
 తలఁపఁగ నాగతికొ దెరుచుదారిని నెగు నటయ్య కార్యమల్?
 జలయన నానుచున్న గొని, స్వంఁ గులాలుఁ దభిప్రభాండ; ము
 ద్విలఖిచ్చిభిభాండమును శక్తుఁ డె గొమ్మల మార్చ? మితుగ్గిడా 128
- చ. నీమ నధికారగర్వితులపథ్యము గొప్పకుఁ జేయఁ గోరుమం,
 గుమతులు వారి కన్నె యొడరూర్తురు; గాని య దేమి నేస్త మోఁ;
 ప్రమిదలు దీపముం దిమినింబునఁ దెట్టుక తైల మిచ్చు; నా
 క్రమమున నెప్పుడీ వపుడ కల్ప దె బర్సన మంకి; మితుగ్గిడా. 129
- చ. అలనకు వేగ; నారి ఘన మోఁ; జెట మోలి; నపాయహేతు నే
 యలఁతులచెట్టి; దానికి మహాజనప్రైతి? పర్యయంబు; నీ
 రల వెన ముం గె చిన్నములగం గతిసాంధ్రత నంటి, నెంటు నే
 నెలిసి కలంకు నచ్చు; జెటు నేరు ఛిర్థము గాదె? మితుగ్గిడా. 130

చ. చెనటులతోడి నెయ్యమునఁ జేటు ఘటిల్లక మాన దెంతస
జ్ఞులను నైనఁ; గాన భలసంగతి కెప్పుడు దప్పుకో వలెనె;
ఘన మగుమల్లెపువ్వులఁ బకాపక నవ్వయదుంగుఁబుట్ట ముల్,
గొనకొని చాకిరేత నునుకుల్ దిను నుంటిని వంటి; మినుకొదా. 131

చ. నడవడి తిన్న గాక చెనువట్టిచెనటుల నిద్ద బుద్ధి లోఁ
బొడమిన, మించినార్గమునఁ బోయెనుపోవలతోడఁ గూర్తు తె
య్యెడలను; కొంగగడ్డి దిన నీవల నావల బోవుగొడ్డులకొ
దిడునక, లంక వేయఁ గన వేరి పిల నాదులతోడఁ మినుకొదా. 132

ఉ. పెద్దలవర్తనంబు గనిపెట్టి సుబాధి నిజపన్నినన్
దిద్దుకొనెం గ నేర్పు; వది నేరడు బుద్ధివిహీనుఁ డౌఁ జామీ;
యద్దముఁ జూచి దిద్దుకొనునట్టిసమర్థత దృష్టికాలి కే
తప్ప యుం గద్దు; గాని ననుధం జనుమాంధున కేది? మినుకొదా, 133

ఉ. ఉత్తమచెల్మిచే సరగ నొందును సద్గుణుల్ ముఖిసం
పత్తి నెసంగునాడు; నయబాహులు నైజగణాలు మాను నే?
యత్తరుసౌంధంబు ధవళాంబుముల్ ఛాయించు వెంట నే;
గత్తెరుకుల్లుగుడ్డ తనకంపుఁ దృణంపగు గాదె? మినుకొదా. 134

చ. ఘనులను కూడు నల్పులు నా గౌరినామృతి ముచ్చా; గౌరనా
ర్హున కయివం బరాధన మె యుద్విని నీమలసంగతి న్మోక్ష;
మోవలను జక్రవర్తిపదముల్, స్పృహించు లసత్కీరీటా
ద్వివశశిరంబు; అల్పుల పీఠల బల్కులు మోయు; మినుకొదా. 135

చ. ననుధ వేద్యులంబు గలబాలికుఁ డొక్కని కాణంబునకొ
దొసగు పాపసి పాక్కెదురు దోసము వీపము లే కనేకు నా;
నసచ్చికి వేదనాకరిమహావ్రాహ్మ పునర్భవంబుచే
లనదభిలాంక్షకంబులకు లావు గ వేడి జనించు; మినుకొదా. 136

చ. బలియుండ వంచు నల్పులను బాటి యొకర్చక, హరికూల్లముల్
కలక పడం గఁ జేత గొలు గా; దిల నందలతోడఁ బొంది మేల్;

గల నొక బారెఁ దంచుఁ గడుగగ్యముతోఁ ఫణి పుట్టఁ దూఱ, లో
వలఁ జలిచీను లన్నియును బట్టుక చంప వ దాని? మిత్రుఁడా. 137

చ. వలఁతు ల టుండఁ గా, నులివారలతోడను గార్వ ముందు; న
ట్టు లగుట హీను లంచు నెపుడుం జెడ వాడఁ గ రాదు నుమ్మి వా
రల; ముహూర్తము కానుక విఱలు కరంబున నుండ, రాగిపై
సలకొఱ తే యాకళ్యణు బజాబునఁ తేగుట గల్గు; మిత్రుఁడా. 138

ప్రేమత్వము.

చ. తొ యొక దారి గాక ప్రయదంబునఁ బ్రసవ నేక మైనవోఁ,
దలఁచినకార్య మే దయినఁ దధ్యము గా నెఱవేలు; బుట్టెఁ దాఁ
కలిగిన పోయి సిద్ధ మగుకంచమునొద్దను గూరుచుంకినం,
గుడుచుట యెట్లు లేకృష్యుఁ గూడక వేఱగు నేని? మిత్రుఁడా.

చ. బలమును సాంపుఁ బెంపు విధవంబు పనుస్తము నైకమత్య మే
గలుగఁ గఁ జేయు; భిన్నతను గాంచున దెల్లఁ దలంప నప్త మే;
శిలలు ను దారువుల్ మొదలు చేరి మహాస్పృశవాగ్ధ్య మయ్యెడున్;
దెలియుము దేని కద్దిఁ డఁ దీసిన నే మగు నొక్కొన్? మిత్రుఁడా.

ఉ. చెప్పెడి దేమి? దేవుఁడు సృజించినపుష్పిని దేనిఁ జూచినం
జెప్పఁ, నైకమత్యమునఁ జేమఱులార్థము, లాఁతి నప్తమున్;
గొప్ప గ గాలి గొట్టినను గొండల జుకు నె; వాని బాసి పెం
ది పుగురేఱువుల్ మొయిలుతీగునఁ దూలును గాని? మిత్రుఁడా.

చ. చెదరక యొకమత్యమును జెడిసినో బలహీను లయ్యు నుం
బదుగురు గూడి పాటు పడి భారపుఁ గార్వ మె నివృహించు కౌఁ;
జెదపురుగుల్ కగం బలఁతిజేపు ల యొనఁ, గుట్ట లో యనం
బొదలెడునబ్బరంబు లనుపుట్టు బెట్టును గాదె? మిత్రుఁడా. 142

ఉ. కూశలు తమ్ము డీకొలువఁ గొంట్లవేరకరి నైకమత్యము
 న్ములము గా, నకారణ ము పోదును రాజరిమివ్వరంబునకా?
 గాలికొగల్గి కట్టి యొకలో నిమరంగ నె చివ్య కుద్దులై
 కోశులు పొగ్గినవోనికిని గొంకక తాఁకును గాదో మితుండొ. 143

చ. తలఁచగ నొక్కరల్లికిని దా రుదయి చియి, కైకవంబునకొ
 మెలగి యొ నైకకంఠ్యమున, మీయట కే జూని ముందు రన్నద
 మ్ములు; కుభ మానె? నాకడపునొప్పుటాకులు గాలి వచ్చినం
 బలనమా నొందు నే, ముదిరి జంకుచు నంకును గాని? మితుండొ. 144

ఉ. ఓలిని నైకమత్యమున నొప్పెడుసోదరు లొందుచుండు? బర
 మేలులఁ; నాగు కేలు నడ మేదినిఁ గాంతు రనేకవప్తముల;
 తాళదిగఁలు వీరిక యుదారక నాదుల నంకు ఛక్రిమై;
 వీరిలి విహీనతం బదనుక్రిందను జూచగ నుండు; మితుండొ. 145

స్నేహితుఁడు

చ. జనునకు వొక్కఁ డైనను నిజం బగుప్రొద్దపగుండు గల్గినకా,
 ఘనతరదుఃఖిమార్ దొలఁచుఁ; గానలెఁ దప్పక మిత్రిసంగ్రహం;
 బనలుండు ధూమజాతిమున నావృతుఁ డై కృషియింది యుండఁగా,
 ననిలఁ దొగిం బొగం కెఱిచి యాతనిఁ గాచుట లేదో మితుండొ. 146

చ. విహితునిలోపముం బయటఁ బెట్టక యోదలఁ గాచు శిష్టఁ; డి
 మ్ముహి సహనాసి దొకొలఁత మాటక దుష్టుఁడు కీ దొనర్చుడుకా;
 రహిఁ దలపొగ, గాచుదు శిరంబును దాఁచుఁ జితుంగుఁ; గాని దా
 నహితము నేయు నది దయానయకృతు మైతిఁబునఁబు; మితుండొ. 147

చ. ప్రియు నయినకా తెనుం బరిహరింపునలెం బలికించి దుష్టు; న
 ప్రియు నయినకా సహించి కడుప్రితిఁ గొఁగ నలఁ జుచ్చు శిష్ట; డి

- పయిన విషవీర్యము మగునట్టిది భక్త్యము దోహదము లేదు? చే
దయనను తోర్పుకొందు నిల నామధేయం గొన లేదు? మిక్కిలి. 148
- ఉ. బాగుగ దే నెమ్మొలను బల్కించు మానసముం గరంచి, బల
నేగి యొనర్చు గుత్తిరుడు; చేతున కే మమి వాని నమ్మటలో;
వాగసారంపుబుట్ట కలవాదము వీడులవిండు. నేయఁగా,
లాగ దోహది వచ్చి వెతలం బడ దే భుజగలబు? మిక్కిలి. 149
- ఉ. ముందియవస్థలో హితులమాడ్కిని సాయము చేయు ముండియొక,
గొంచెము కాలం వంగుతేడె గూళ లపాయ మొనర్తు; రెట్లనం,
గాంచుటకు వృత్యం మగు గన్ములకుకొ సదవస్థ దీపములో;
వంచన వైరు లై కలక వచ్చినఁ జాడఁ గ నీవు; మిక్కిలి. 150
- చ. ఎలమిని సజ్జతుండు మన సిచ్చి మెలంగును; గాని యెన్నిభం
గుల వయినం గనుంగొనఁగ గూడు నె రుద్దనుంతురయొకా?
దెలివి మెయిం బసండు గను దివ్యయ లాందరునం గవంబడ కొ;
గలుగు నె యెంత తోమినను గన్గొన మృత్యుయశాతర? మిక్కిలి. 151
- చ. ఎవ రెటువంటిమిక్కిలిలా గ్రహించఁగ రాదు కనుక్షునుండు; వా
రివిధముఁ జేయఁ గా ఎలఁ బరీక్ష వశోక్షునుండు లెస్సగాఁ;
దొవముఁ జకోర మేల, నెల తోచుడు మాతలు విమ్మ నెన్నియొ
పుపులఁ బులఁగి? లాకఁ డటు పోయినఁ గుండునె యెన్ని? మిక్కిలి. 152
- చ. కలిమిని నెల్లవారు సహకారులె; వారల నట్టివార కాఁ
దలఁచఁగ రాదు; నెచ్చెలుల దైవ్యము గాథవరీక్ష చేసెడికా;
మెఱుగునలో మనంబునకు మిక్కిలియే పకలేందిరీయము; లా
చెలిమి యసత్యమో నిజ మో చెప్పద నిర్దుర వచ్చి? మిక్కిలి. 153
- చ. నీర చెడి వచ్చె నందు, నీర చెంచె వటుంచును, నెంచ కెప్పుడుం
గరమును గారవిండుఁ తెలికొనిని బొంగుచు నక్కఱుం; వదే
సరణి ననంగఁ, జూడు విలుఁ జంకు? వదాచును నిండుఁబున్నమకొ
సరిగనె నింగి ముట్టుచును పడచి మెరుక్కొనుఁ గాదె? మిక్కిలి. 154

చ. ఇముడిక పైకిఁ బెల్లుబును హృద్గతశాసనము బంధుమిత్రీసం
గమమున వాపవారులకుఁ; గాన నె గుణము దీటు నంతతో;
క్షమఁ బెనుబట్టిఁ గాలివినసందోపుగుల్లను నీళ్ళు చల్లఁ, దీం
డ్రము గను నావి లేచుఁ గద డాయ భరం బగునట్లు? మిత్తుఁడా. 155

చ. మననున గుణు నుండివ సమస్త మసహ్యము; కానఁ గ్రాన్ధిఁడుం
గనఁ దుచితింబు నయ్యెడలఁ; గా నలె దప్పక మిత్తుఁ డప్పు; డె
ట్లనఁ, చెమగాఁక కోరునక యగ్గి బడం గమకించుపాలు, త
గ్గునె తనుయంతటక, జలము గొబ్బునఁ బోనక యున్న? మిత్తుఁడా.

ఉ. భావము చెల్మి నిండి యెడఁబాయక వచ్చెడుపంగడేలో
నేనిధి వైన నొక్కనికి నె గ్గయినక చెల యొర్చి నేర్చు నే?
కానటిపూర్ణకుంభముల గ్రమ్మిన నొక్కఁడు విచ్చి పోన, నె
క్రైవడి భూమిపైఁ బడమి గల్గును రెండివెనుండ? మిత్తుఁడా. 157

ఉ. ఎవ్వరిబుద్ధి వారలకు నెక్కువ గాఁ బని నేయ; దాపవో
నెవ్వఁ జేయ; వాపులనానీస విశేషకుభానహం బగుక
శావ్య; స్వవాప్తదీపము కనులో మిలుమిట్టలు గొల్పొ జీఁకటిక;
వివియ భృశ్యుచేతయ; తిన్నవి తెన్నును జాపు; మిత్తుఁడా. 158

ఉ. సంపద వార్తి రెంటి సదృశకిరీయుఁ డొక్కరుఁడె హితుండు; చిం
తింపఁగ నట్టివాఁడు గలఁ డేనికి, భంగము లేదు వానికిక;
సాంపుగ జాగఁబున నుచున్నవి నేకవిధంబునఁ బ్రస
ర్తింపడ శ్వాస? వద్ది గల దనియు దేహికి నేమి? మిత్తుఁడా. 159

చ. చెలు లగువారి వైచి పైడ నేసిన నేమి? శివంతరంగమలో
గలయక నూగ మా నె? యది కావఁబడుం గద వారికృష్ణులక?
నెలకొని మధ్య వాసికము, నేత్రీయుగంబును వేలు చేనివక,
గలుగు నె వేలు వానికి వికాసముఖికియలందు? మిత్తుఁడా. 160

ఉ. చుట్టటికంబుఁ జెల్మిఁ గలనోటను నెక్కువదక్కువలో కొలలో
పెట్టుక మాచుకోక యుదవింశురు నుమ్మి సమానగౌరవం;

దెట్టులనం గ, రత్నముయిక్క సముద్రుడు, శైవశాఖువుం
బట్టగునేటిలోనికిని నచ్చట పోవుట లే దె? మిత్రుడా. 161

ఉ. బాగునఁ గూడి యుండి యుడఁజాయుదు గోగునయంగు బండుగుల్ ;
బాగున నన్న మానిన, విపత్తున మిత్రుడు దోడు నూపు; నే
లా గనఁ, నన్న మగ్గుయొ గలంపఁ దపింపఁ గ, వెన్నమిఁగడల్
వేగ న్దగిం బయస్సనను వే యగు; వోడగు నీభ్య; మిత్రుడా. 162

చ. సనకును కేలుఁగాల మీల దగ్గఁ బడవ బానిగొడ్డవుం
బని హిత నుండు దోచు; హితుపల్కెడుపద్ధతి హినిగొడ్డ మా;
గనగన వెల్లడినకొక్క శలభఁగా ఫలం నొప్పు మో
యని పయి వారిలఁజూచు; నల నం చటు దోర్చినఁ బోను; మిత్రుడా.

ప్రతిపదాంతము

ఉ. భగవంతుఁ గాని కిట్టమున నుండు మైనఁ బరోవకారు లే
భాగిలోన వాని పరితాపము నామ్రుని శిష్యుఁ డేరనన్ ;
భూరుఁగానుట విధానమునఁ నొల్పులు మండి యు నెడవేడివిక,
వాకి ముగ్ధునిశనిము వాప నె నేడ యొసంగి? మిత్రుడా. 164

చ. కరుణకు! తాను మృత్యుముగ్ధుఁడొనుండును నుండు తెంచె క
వృత్తికిఁ బాపతాపమున భావము నిల్పు ననుండు? భీకర
స్థితిచెల్లుటాహిఁగాల్గు నీశం బగు మండియు మందుకఁగా, నెం
గని నుం వానిమిట్టికల గొక్కున మింగింఁ దలండు; మిత్రుడా.

చ. కి నుపకారి మొంది యుపకారిము నేయుచు నుండు? పద్మనాభ;
కి ముంకారి మొంది యుపకారిము నేయుచు నుండు? దుష్టనాభ;
యెడల నొకల బుద్ధివను బండు లొసంగు రసాలసాలముల్;
మీల నలంకించినను వేదని నేయ న యీదు? మిత్రుడా. 168

- చ. తమ పెటవారు నా కతిహితం బొనరింతురు విర్రులాత్ము; లా
కర్మనును నే యొనర్తు రపకారము నెల్లరకున్ మలీమనుల్;
విమతుల వైన దీపములు వెల్లిడు లాఁలి కభేదబుద్ధితో;
దమతమ ఐయ్య నీడలు పదంబుల కడ్డము రావె? మిక్కిలిదా. 167
- చ. నూఁ డయినం గలరిగినను జూడఁ గ నోడి విశుద్ధుఁ డాత్మనం
పీడకు నైన నోర్చుకొని పీల్చిని నాతనిఁ దేర్చు; నెట్లనక,
బాడె యపార మై కలఁకఁబాటినీరమునావిలస్థితిన్,
వీడఁగఁ జేయ దే పటిక, వే పాడు మై చోఁకఁబాటి? మిక్కిలిదా. 168

భూతదయ

- చ. పృథిఘల మేమి కోరిక శుభప్రతిపాదన నేయువా రకాం
క్షీతఫలత్ర యకారణము కి దొనరి చెడువారు నుండు రీ
క్షీతిపయిఁ గమ్మదెమ్మెరలు చెమ్మట లాఁక గ వీరు చేసఁగిన్;
గొతుకక యగ్ని బద్ధ మని కొంపలు మాపును గాదె? మిక్కిలిదా. 169
- చ. అలుక నిజా పకారులకు హాని యొనర్చుట శేమి? ఎట్టిసా
ధులకును బాధ నేయుటలు దుష్టులనైజము నూ నిజంబు గా;
నెలుకల, దానిబువ్వ భుజియించుటఁ జంపునో యేమొ చీలి; రా
చిలుకలు దాని శేమి పగ చేసెను? వానినిఁ జంపు? మిక్కిలిదా. 170
- ఉ. చిత్తియు కోమలం బగుటచే సహియింపఁడు హింస కుత్తముం;
దలైఁక గాచరింపఁ గతివాత్మితచే ననకుండు పాల్పడున్;
బుత్తడి యొన్నఁ దైన వధముం బొనరించు నె ప్పొడికొటులక;
గత్తియు గిత్తియై యినుము ఘాతలు నేయును గాని? మిక్కిలిదా. 171
- చ. పలలము మెక్కు కుండినను బట్టగు మేనికి సక్తు వంచు జం
కులఁ బొరిపుచ్చి తిం ద్రోకరుడూర్; మఱి కాకము సారహీనమే?

యిల బలపాదువంబులను వెక్కుడొకో యడవికొ స్వగాలముల్?
కలభయు లన్యజంతువులకంటెను దక్కువ వొక్కొ? మితుగ్గిడా. 172
ఉ. ఆకలి గొంచు రాగ నితఁ డాతఁ డటంచును భేద మెంచు నే?
నే కొని సజ్జనుండు నిశింపక యేనికి నైనఁ బెట్టెడున్;
కోకిలముకొ తుకంబు నభి గోరిన మార్తమ్య పెట్టి మార్తముల్,
కాకుల నవ్వలం దటుమఁ గాఁ గనుఁగొంటి మటయ్య? మితుగ్గిడా.

బాంధవము

ఉ. బాంధవ మట్టి పేరెను నిరపాయత నూరెను నించు కంత సంత
బంధము లేనివోట, నిలపై భగవంతు టనంబు గల్గినకొ;
క్రైంధవ మైనయట్టిలభం బది యొక్కడ? ఎవ్వ మైనక
గ్గింధు ని దేడ? రెంటికిని గల్గ దె చుట్టటికిలబు? మితుగ్గిడా. 174
ఉ. చుట్టయి లైనవారలకు సోకెడుబాధల మాన్పు దక్షుఁడొ
చుట్ట; మకర్తఁ డొసఁగెడు నుగ్గులు దక్క ను తేయి చేసెడుకొ;
దట్టపుమంచుఁ జిమ్మి నిరతయ్యా ను దమ్ములఁ బోయి వేవెలుఁ;
గట్టిడు పశ్చిమాభిఁ బడ నయ్యవి యేమి యొనర్చు? మితుగ్గిడా. 175
ఉ. ముందు గ బంధుమిత్రులకు మోదము నేయనియట్టివస్తువుల్,
మందు గఁ జేఁగు గా విషసనూనము గాఁ దలపోయె సజ్జనుం
డెందు; రసజ్ఞ ఘోరయము సేవ్రియముల్ మునుమున్ను సంతసం
నొందనియేవదాధముల వొల్లమి తెల్లము గా దె? మితుగ్గిడా. 176
చ. ఎడ మగుకొద్ది జాట్టటికొ మేగును వ్రేయి యు దొల; సంపదం
గుడిచెడువారు గాక ఎగఁ గుండెడువారలె చూడబంధువుల్?
కడఁకఁ గనిపి కాంసులియుగంబు నిలంబడ నిల్పు; వింగ వెం
గడు నె యొకించు కైనఁ బరికింపఁ గఁ జూపుదువేర్పు? మితుగ్గిడా.

ఉ. వచ్చగ నున్న నందఱు ను బండుగు లే కడు పార సాపడక;
 నెచ్చగ నున్న నొక నడుగు నెట్టరు గుమ్మములోన నొక్కరుక;
 బచ్చిక వానకాలమునఁ బట్టినయానందములొనికె
 నచ్చును వేనవేల్పునులు; వానిని వేసవిఁ జూడు; మిత్రుఁడా.

178

మాతృవాత్సల్యము.

ఉ. భాగుణి నెవ్వరయ్యెద నొ భానుము పేరిముడి కంచు జూచినకొ
 గూరిమిశ్లేదప్ప మఱి కొండొక నమ్మపు నొరరింప; దే
 వారి ననం గ, వాపు తనతల్లిక మీర్చిన నంగ లార్పుచుకొ
 వారక చేతపెయ్య మెయి నాకుచుఁ జేపుట లేన? మిత్రుఁడా.

ఉ. తల్లి భరింపఁ జాలుఁ జామి శండ్రికి గిట్టనియట్టిబిడ్డలకొ;
 దల్లికి గిట్ట కున్న మఱి పైవము కావలె; దిండిరి నాంబ లే?
 పెల్లుగ నాడుఁజేల్లి తనపిల్లల గండు హరింప కుండు లా
 పిల్లి భరించుఁ గాని, పులిపిల్లల కెవ్వరు దిక్కు? మిత్రుఁడా

180

ఉ. పేరిమ సమాన మెల్లరకు బిడ్డలపై; భవితుల్ ఘటించు గా
 రామున నంగగత్త లమగం గ; దరిదుర్లు నేయ నేర్తు లే?
 మామిడిపండ్లు విత్తులను నుంచినసంబున లోనఁ బెంచెడుం
 గా? మఱి జీతుమామిడులు గానికి పూరికె గా ద? మిత్రుఁడా.

181

చ. కడుపునఁ గన్న కాశపువకన్నను గన్నులఁ గన్న కాను పే
 గడితము; కన్న మోహమునకన్నను బెంచినమోహ మెచ్చు గా?
 బడలిక గుండ్లు పెట్టినది; బాగున కేమియుఁ బేరిమ లే; దె దె
 క్కుడు గనిసింప దే పొదుగుకోడికి బిల్లమిఁద? మిత్రుఁడా.

182

ఉ. పేముడి పెద్ద గల్లునెడ భీతికి హేతువు లేక పోయినన్,
గా మది లేని చెంచుకొని తత్తఱ మొందుట నైజ మేరికీక;
గోమలతగ్గకంబుపయి గూరిమి బాబురు చేరఁ బోయినన్,
బామర మే మొకో యొగసి పైఁ బడఁ బోయెడు నావు; మిశ్రిండా.

సంతానము.

చ. మొత్తులంబునన్ మగుఱుపూజ్యుడు శ్రుతి యశంబు దెచ్చెడున్;
నెఱకొలమందు నిండుడు జనించి యడంయను గొంటికి న్నియున్;
గఱుకుట నానకున్ ఘము గల్గి సువాసన గూర్చు; దీయ నా
చెఱకున దిత్తవె న్నొవమి చెంఁనమాధురి మావు; మిశ్రిండా. 184

ఉ. ఆచ్చపు గొప్పవింగసమునం దుదయింప దనేకు లుత్తముల్;
కుచ్చిత్రపుంగులంబునను గూళ లసంఖ్యలు గా జనింతు లా;
నచ్చెరువా? దసాలఫలమందును వి త్తొకఁ డుండు; దిక్తపుం
బుచ్చశలాటునం దిమిడి బు శ్చెడునీజము లుండు; మిశ్రిండా. 185

ఉ. ఊరును బేరు లేనియుపయోగవిహీను లనేకు లేల? వి
స్తాగునోత్తరుం డొకఁడె చాలు వికాలయశంబు చేరఁ గాఁ;
నాగక నెన్నియో చదల దట్టముగాఁ గల వైన నేమి? య
క్షైగవిలేకుచే గద ప్రకాశము నాకప మొందు? మిశ్రిండా. 186

చ. ఆలఘు లనేకు లాసపడునట్టినుహాత్ముల కీక, చైవ మీ
యిలపయి నేరుఁ గోగనివిహీనుల కిచ్చును నూనులం గడున్;
సూలిత మారవంబున దసజ్ఞుకు నిం పొనరింపనించులన్
ఘములు పుట్ట కేమిటికొ పాడుముసిండులఁ గల్గు? మిశ్రిండా. 187

చ. ఒకజనయిత్రిగగ్భూతన నుద్భవ మొందిన, నందఱుం బ్రియో
జకులుగ నుండ లే రభలజన్ములు నుందురు గొందఱుంబుల్;

- నోక సమయంబునందె కలమోదరసంభవ మైనవెన్ను నో
పిక గనఁ బొల్లుఁగాయలు నుదీజము లుండవె యంధ? మితుఁడా.
- చ. జనకుఁడు యోగ్యుఁడైనఁ, దనుజాతుఁడు నట్టులె యుండ నేర్తు రే?
తనయులకారణంబున వెతరి బడువార లనేకు లందు; రె
ట్లవఁగ, శిశుంబు పూజ్య మగువంగక మయ్యను బేలకారణం
బున నొరుచేతఁ జిక్కి పలుపోట్లను బొందుట లేచె? మితుఁడా. 189
- ఉ. పెల్లుగఁ దల్లిదండ్రులనె పేల్చుక తింగురు; లాతిపాగిముఠ
బెల్లముకన్నఁ దీపి గను బీల్చుక యుండెరె దుష్టవందనలో?
నల్లుల వేరిచెమ్మటకణ్మూలఁ బుట్టునో, వారి నే యొడ
శృల్లను మంచఁ గుట్టు? నరుడే యొరుఁలను గోలె? మితుఁడా? 190
- చ. చాతుగునఁ దల్లిదండ్రులకు భూరినిపాదము నేయఁ గల్గున
క్కొడు కుదయింప కుండినను, గొబ్బునఁ జచ్చిన నొండె, మే లగునఁ
నుకువఁగ రానివ్యాధుల మనోవ్యధఁ జేసెనుకీటకంబు దాఁ
గడుపునఁ బుట్ట వెవ్వరును గాంక్ష యొనర్చరు గాదె? మితుఁడా. 200
- ఇది శ్రీవర మేశ్వర వరప్రసాద సమాసాదితసగపకవితా ధుగంధర వద్దాది
సాధువంశ క్షీరనీరాకరరాకాసుధాక రాచ్చనామాత్య పాఠశ్రీ హరిత
సగోత్ర పవిత్రగుణకదంబ లక్ష్మీంబాగధ్య కృత్తియక్రాంత సూ
రప రాజప్రధానకనూభవ విలుగవిశేయ నుబ్బరాయ
నామశ్లేయ విరచిత మగుసూక్తి వసుప్రకాశకము
నందుఁ బ్రథమభాగము.

కీరస్తు.

శ్రీ సూక్తి వస్తు కాళకము

ద్వితీయభాగము.

—0—

ప్రయాజకత్వము.

- ఉ. స్థానము వీడినా నుకులజాతు లవాద్యులు లపరియోజకుల్;
నానిరు లల్పవంశజులు మానిన కృష్ణలముం బరియోజకుల్;
నానవమ్మాజరి బయిన నాన్య మె కేశకలాప మూడినా;
బూనరె మోగిఁ దుచ్చవశువుచ్చజమున్ సంగంబు? మితుఁడా.
- ఉ. మస్తకమంగు మంచుక సమస్తజనుల్ గొనియూడివస్తులున్,
బ్రహ్మతి లేశముం గవక కృష్ణలముం దరినైచ్చ మొందెడున్;
శస్త్రమవర్ణభూపణమసంగతి గాంచెడుపీలికుచ్చు, దు
గ్వస్తువుఁ బోరెఁ బిట్టకడ వాలముకొండ నపంగు; మితుఁడా.
- ఉ. ఒక్కడె లేమి విచ్చినఁ, బరియోజకు లవుడ యాశ్మజీవనం
దెక్కడె నైనఁ గంతు; గతి యేది యడంగెద రపరియోజకుల్;
నిక్కము, పంజాకరము నీ రివుఱంగ : హంగమంబు లే
దిక్కవ కైనఁ బోయెడును; ది క్కెఁక వర్తల కేది? మితుఁడా.
- ఉ. నుంగిటఁ బూర్వజన్మకృతపుణ్యము పెన్నిధి దెచ్చి పెట్టినా,
వెంగలి యైనఁ దా నశుభనింపఁ నేక పాదు నేయు; నీ
సంగతి సత్కమే; కుడుటఁ జల్లగ వాతినపా ల్లభించినా,
హంగుమఁ ద్రావ లే కొలుకఁ బోసికొనుం గది పిల్లి? మితుఁడా.

- చ. ఒరులకుఁ గల్గులోపముల నొప్పుగఁ దీర్చుఁగఁ జాలునాతఁడుకొ,
గరి మనమధుఁ డౌ దనకుఁ గల్గుగొఱుంతను బాపుకొంటు; క
చెరు పడి నేల? లోకములచీకటిఁ జోవునుఘాకరింతు, ను
స్థిరనిజమన్న శంకనును చెల్లుగ సల్పఁ గలందె? మిఁతుఁడా. 5
- ఉ. కాలము రాక ము నొప్పటి గల్గినఁ గాచినఁ గామఁ గాని, పోఁ
గాలము రాఁగ నెద్ది యున్న గాఁగ లేడు ప్రియోజకుం డిలక;
జాలఁగ గాలి వీచినను, జక్కఁగ గామఁగ పోయె వృంశనులో
నేలను రాల మండ; మఱి నేచ్చు నె పంపినాడు? మిఁతుఁడా. 6

—
హమము.

- ఉ. కామము కృద్ధిఁ బొందుటకుఁ గారణ మారయ పఁగనుఁబు గా
కే? మది దానిచే గెలువి నెంచుట యగ్గని వగ్గి వార్పు నే;
భూమిని నామఁదాటిగో, పూటకుఁ బూటకుఁ గత్తి పాత్రై వా,
యేమెయి నెట్టిసీళ్ళు చెనురంపక యుండెడు నయ్య? మిఁతుఁడా. 7
- ఉ. కామముఖానివర్గ మధికం బగుఁ దత్తదభీష్టికిరియల్
ప్రేమను జేయఁ; గావున నుపేక్షయ నంక్షయకారి వానికిక;
భూమిని బ్రజ్వలించుహుతభుక్తుయదాన్పులు, పీఠికిన్మెల్ల
ధోమసమిశ్చిదానమన వాలు నె మానినఁ గాక? మిఁతుఁడా. 8
- ఉ. తా దృఢచిత్తుఁ డయ్యు నినివాజనసంగతి కెన్నఁ జేఁ గా
రాదు; తిగుజ్వలంగకవరప్రభ డెంచుట నీరు నే నెడిక;
మేదిని లోహ మర్చులపహుపము నొందెనుకాఁ గట్టి; యా
హుదను నెన్నుముద్దకును మెత్తని పోచుఁ గరంగు; మిఁతుఁడా. 9
- ఉ. సన్నిధి నన్నబోపనువఁ జయ్యన నెయ్యము పోచ్చి, నీయి నే
గ్రన్ననఁ బొందఁ దోచు; నటు గావున నొడ్లుకు చొల నుంట మే

- లన్నులు; పొన్నగన్న పయి వల్లినవల్లక రైవ, దాపు గా
సున్న నొకళ్లు తున్నుపయి వొండెని నాకలక యున్నె? మిత్తుడా. 10
- ఉ. కాంతుడు చేద యే నశనిం గాంచి చలింతురు; భాగ్యవంతు నే
నుంత చలింప కుండు కొరుం జూచి పతివ్రత లాశ్చర్యం; దయ
స్వాంతయుం జూచివం గడం గాసుని వచ్చినయల్లు నూచికల్
చెంతల వజ్ర మున్నను జలించునె యిందుక యైన? మిత్తుడా. 11

క్రొత్తము

- ఉ. కోపులై రైవనగో బుగ్గుల కొకరు దుష్కిరు చాచుకపం గాం;
బావయి దాని నాంలను దైకొని లేజము చూప కున్నె? 12
- ఉ. పిన్నుడై తమయిను పొకంపగల జాలినకలి ధూమజా
లాపహృతిపరకాసుం డగు నన్ని నహించుబుల జేసి; మిత్తుడా. 12
- ఉ. చామ మన్ననావుండు తా మని చూటం : రుద్దమే? నిజ
క్షేమముం గొరువాడు నింసింమిట మే లగు మండిపా; టిలం
జామినయంతమాత్రియన బల్గుం ముండెనున్నెపుల్లు బు
ద్ధి; మఱి ముండెనుండునా యాపం మెండుగు గాచె? మిత్తుడా. 13
- ఉ. కోలయి గాగు కోఁ గునకుం, చునకుం బరు లేమి చేసినకా;
గాపురుషుండు శిష్యునివం బరిగతుని పూనం జాలు నే?
జాపురే! వాడే గాగు గుం పైడికిం గాలిచి కొట్టి రాచినకా?
పైదగు గాగ యట్లెనుం, శాశుం బూతును గాని? మిత్తుడా. 14
- ఉ. కాలగల గోప మెట్లెను, బల్లచినుంల శాంతిం గొ నకుం
బోలగ నెట్లెనుం; మఱి పొంకి గుమ్మండు మాపు దోష్ట్రముకా;
బాలకుం గొంక రా, బలయి పైఁ జిలుకింక నడంకుం; గాని దు
ష్టెలము బగ్గన న్నెసి ధామము గాబును గాచె? మిత్తుడా. 15

- చ. తుల్యం తుల్యవాక్యగాఁ దూలగ నాడినయంతమాత్మజే,
 నలుక జనించు నెట్లులు మహాత్మునిశీతలమానందబున్?
 జెలియలికట్ట నిల్చి తనచేతఁ దృణాన్నిని వీది వైచివన్,
 జలధిజలంబులం గుడుకు స భవ మయ్యెడు నయ్య; మితుఁడె. 16
- ఉ. ఓషికతో బగుల్ సలుపునాత్మ మతోడను మేల మొప్పు; మం
 గోపులతోడ నెన్నఁ డది నూడ; దనగ్గము సంధించియె; గీ
 డావరబుద్ధి నాటకుఁ గడంగిన వందము కిందకఁబుతో;
 నాపని గాఢాతో సలుపు నర్హ మె గర్హము గాక? మితుఁడె. 17

౮ శ

- ఉ. ఆసకు మేగ లేని; నిమయఃకృతి కుడినఁ దృప్తి లేస్స;
 రాసకుఁ బోయినం, గరము హాని యగు; నిజ మెట్లు లన్న, బు
 స్సానవపూర్ణకుంభమునకుండునె నెమి మక్షికాక్షుధా
 తాపము వాయదే? మునిగి పొనెను గోల్పడ శీల? మితుఁడె. 18
- చ. కిగినమాత్రీ మిచ్చిన విశామము దోయము యోగ్యమోమునం;
 దెలమి గురాశపాతకున కెంతి యొసంగినఁ గల్గ నేర్పునే?
 జలదము నర్హ ముం గురియ, సారపుశీలను పూసపూలికా
 చ్చలమున రోమపూర్ణ మెసంగు; నెడారి న దెల్లు? మితుఁడె. 19
- ఉ. ఇచ్చను దృష్టి యొన్నఁ దృణమే యొక మేనుపుగాఁ దలంచి తా
 హెచ్చుగ సౌఖ్య మొందును; నశ్చిష్టియ నొన్న విరుద్ధ మయ్యెడున్;
 బచ్చిక నల్లకొన్నతెర, పచ్చలఁ బెత్తుఁజందమామనా
 మెచ్చులమేద చెల్లి కెకిరిసికీ మేదయు మెచ్చె? మితుఁడె. 20
- చ. పరవనితార్థలోభ మది పాపము పాపము నమ్ము; దానికిం
 జొరక నుభయిమిశ్రే నుభయ; చొచ్చినఁ దప్పక ముప్పు వయ్య; గో

పరతను బోరి పోరి వృషభంబులు పొందును శృంగభంగమున్;
బాటియలు తగిల్చి తగిల్చి తుది బోసన నెల్లలు చిక్కు; మిత్తుగదా.

జుగుప్స

శ. ముక్కిడు లేవపుంబనులు మొక్కలు లై యొనరించు చుండియున్,
ముక్కిరు సిగ్గునన్ ఘనలఁ జూచియు; నీచుల కేవ మున్నదే?
కుక్కలు పెంటగోతులనా, గొల్లన న్నెగిరికూటి కుద్ధతిన్
మిక్కిలి కాలు లాడుచు, శమింపవు కుంభులఁ జూచి; మిత్తుగదా. 28

చ. కలవము లాచరించుట కకస్మఘఁ దెంతయు జంకు; గాని పం
కిలఁ డిలఁ గొంకు నెట్లు, పరికింప మతింతగ నుత్సహించు గా?
కలమెనుబొచ్చుగుంట గని యానలఁ బోవును గోవు; దానిలోఁ
గలుకుమఁ గాటుచున్న పడి కొట్టిన లేవను గాదె? మిత్తుగదా. 23

ఉ. ఎవ్వకు నోతనోఁ బోలునెడై కదే ప్రియ మాను; యోగ్యపుం
జొవ్వులు పొగిగొడ్డములై; సుంతయు నింపులు గావు వానికిం;
గుప్పనఁ గంపు కొట్టుచెడఁగుల్లినపుండుల నుండుపుప్పికి
గన్వర మిట్ట మానె, యది కాంచిన నస్యమె గాక? మిత్తుగదా. 24

శ. బాగ్యము చాలఁ గల్గినను, బాడుగొనంబులు వీడె రన్నునల్;
యోగ్యులు పేద లయ్యుల దమయుత్త మనర్తన మాన లేరు; రా
జ్యోగ్యపదార్థ ముండినను. బుచ్చినయెవ్వలు దెచ్చు గుక్క; లా
గోగ్యము దప్పి మృక్కియు హరుల్ పులు మేయునటయ్య? మిత్తుగదా.

ఈ ర్ష్య.

చ. పలుగులు గన్ను లుండినను బా గగువస్తువులఁ జూడనో డి లోఁ
గలగును; లై న దానికిని గా దది లోపము; వారిపాప మే;

వెలుగును గాన లే కొకగవిం బెనుజీకటిలోన నుండు X

బ్బియలు, దాన నాకొకటి వెల్లువ వానిని గాక? మిఠుండా. 22

ఉ. చెన్నఁటు లాత్మవస్తువులు చెడ్డవి యైనను గారివించి, సం
పన్నగులులు లైనఁ బెఱవారిని దూఱుడు రోగ్య లేక; యె
ట్లన్నను, గాకిమూఁకలు నిజాత్మజాలం బ్రియ మారఁ బోయెను
దెన్నును నుండ జే పరభృతింబులబిడ్డల రేగి? మిఠుండా. 27

తొందర.

చ. పరగ జరించి కే పాదలు సర్వపద్యానులు న్నశించు నా
సరణి న; తద్విరుద్ధములు కాశ్వతముల్; తొర మేలు గాదు గా?
పెరిగెను నేపు గాఁ జనుకు పృథ్విఁ బడఁ జిగిలింత; నిల్చు కే?
చిరగతి మెల్చి వృద్ధి యగుచింత భువం బగుఁ గాని; మిఠుండా. 28

ఉ. వేగిరపాటుచేత నొకవేళను గాఁగము గా నె చూడు, తొ
జానున కొర్చి యిమ్ముగను సాగఁ X నిచ్చిన దాని కీమ రా;
వోగు Xనంబడుం; బనఁటి నూడర నొట్టినయంటిపండ్లకుం
జాగు X వచ్చు నే, ముదిరి పండినపండులరీపి మిఠుండా. 26

ఉ. సురుపుఁ బట్టుఁ గల్గిన, సలోదియ పూఁ గృషికిం దనంత నే;
సారెకుఁ దర్జి తించిన, నడవగ నుండిన, వృద్ధ మయ్యెడుకొ;
బోరల గుర్తింబులం బొడుగఁ బులులు పెక్కుడనంబు లోపికం
గూరిమి, పోవ లొక; బగులఁ గొట్టిన, నూనిన, నా నే? మిఠుండా. 30

చ. విడువఁ నాఁడునాటికిని వృద్ధి యొనర్చినఁ గాక, యొక్కొక
విడువను జేయఁ జూచినను, వేరిగు లసాధ్యము నొను గాఁగముల్;
కడుపున శుక్లపక్షశక్తివైవిధి వధన మెంచుఁరృకుం
బడలకి మోయుఁ దల్లి; యొకమా టలు పూనఁ దరంచె? మిఠుండా. 31

ఉ. చక్కగ నున్నహించి పని నల్ప భరించుటె రూఢి; వృద్ధ మా
నొక్కపుడైన మానుకొన కోపిక జేసిన రిస్తావోవు నే!
చొక్కపుటుటిపువ్వు విడుదలం దనరేఖల; గల్లు నత్త ముల్;
దక్క వొకప్పుడైన యది దక్క నె కొన్నిటియందు? మితుండెదా. 32

శాంతత్వము.

చ. గురుమందనానందంబైన బతును దుండును; కట్టును దీగన్న వే
గిన పడ కుండు వెండి; కుటికి మృగ గంకిన. నాడె పోవు; భా
స్వరపుటికారమింను, వినునబలుముల్ నినకైకి రాగ గం, హం
దగ పడి గంటముల్, మల గానిని వైకొన నయ్య? మితుండెదా. 33

చ. అలగులకు బదుల్ మొనయు నయ్య మహాశ్మద? వారు క్షేమకా
లులు తనం గానియట్టులు నెలుంగనియట్టులు గా నటించెదెక;
మునుదలెనబునక భయకముల్ తన గుండలు భంకరించినం,
గలభను ఘంకరించెడు నె కర్మముల గోసము జెం? మితుండెదా. 34

ఉ. కాంతుల జూచి మోములు చాలమి చెట్టుదు రిం తె; వారిని
కొంతి దురాగతిహోగులకుం గల్లు నె? చెయ్యలు వనితుల్యముల్;
వింగి యె? కొండ కోడి యడలం దిహించు దవంబ; కొండ నిం
తింతలు గాంగ నోసి పనిపించును జల్లనినీరు; మితుండెదా. 35

ఉ. కొప్పులచేతలం జెడిసె, గొం తయిం గల దాస మేదివిక;
సాధుల కల్క నచ్చినను, సర్వము శూన్యము గాక యుండు నే?
సాధము నన్న యంటుకొన: జక్కగ దక్కును గోడ లైన; సం
భోధ య బొంగ నేని యది భూమిని బూడిక యిన్నె? మితుండెదా 36

చ. కనులను నిప్పుకో గురియం గాం బయి నిచ్చునుహోగికోపి యం
దనడ నోరు పున్నయెడల న్నిదానంబె పకలె యెయ్యెడుక;

- ఘన మగుభూతితోడ వడగాడుపు భీకరభంగి వీడి, ది
క్కని తడివట్టివేళ్ళోడకం బడి చల్లని గాదె? మిక్కిలిదా. 37
- ఉ. కాంతల కన్నుల జేసివను, సంతప మొందు నె దెని? మక్కటా!
యంతకు వంతి వారిలకు వచ్చడ గట్టిగఁ గట్టి కుడ్చుఁ జే?
కాంతి వడముఁ బున్నమను గల్వలఁజేసికి భూమి యడ్డ పై;
ధ్యాంతము కోటికొండ యి దానిని మింగెద దాన? మిక్కిలిదా. 38

ధైర్యము.

- చ. పాకడగండ్లు విచ్చినఁ, ప్రపంచమునందు పసితు లొర్చి య
వ్వలఁ దల యెత్తి కొందుచి సువారలలోఁ; జెడిపొగు రుద్ధతుల్;
హాతికకుతాకభండితము లై మగలం జిరియె కాఖు, లీ
యిలయు నిట్టతాకులు ను నీతిలు రూపముఁ గాదె? మిక్కిలిదా. 39
- చ. శామ తమ కైవసో హృదయసారము గగ్గినవామ లోనినుఁ
ఖము వెలియిచ్చు కుండెదరు; గాని తదత్యల టుండ నేర్తురే?
తమకముసన్ హుతాశనుఁడు దాహము నేయుచు నున్నఁ, జీవమా
లములను బుట్టు నే నెదుగులం బలె ఘోరరవంబు? మిక్కిలిదా. 40
- ఉ. వ్రజ్జుచు సంభవించెడువిపత్తులు చుల్కనివారిఁ బట్టి త
బ్బి బ్రావరించుఁ, గాని వెఱపింపఁగ లేవు నుమి మహాత్ములన్;
మద్యులఁ దూలఁ బుచ్చుఁ బవమానము చిత్తము వచ్చినట్లు; తా
గుబ్బులం గదల్చ సమకూకునె యెన్నఁటి కైవ? మిక్కిలిదా. 41

- ఉ. ఆపద లొంది చెన్నఱియు నాద్యులు వెన్నడ; రవి నేయు నే
కాపుర? మట్లు సంపదలఁ గల్గెను; గాలవశంబు లన్నియున్;

దేవకు నల్లచుట్టు లరుదేర ముండునుచు. బోవ దోచుచుకా;
బాపల కోర్కె గాన రుచిసంపద నొందఁడె మంగు? మితుండె. 42

స్వతాపము.

ఉ. ఇంద నుటంచు మూలి నొకఁ డీ వలెనే? విజశక్తి విద్యుష
ద్భృంధము నోర్చి తా న కొను వీరుడు; రాజ్యము వీరభోజ్యమే;
పంపు లెలుంగు లేనుగులు బట్టు గట్టె నె సింహాడింధముక
నుందలకుక? స్వకీయమహిమం బ్రభు వయ్యెను గాక; మిత్రుడా. 43

ఉ. లేజను గట్టెనాఁ డనుమతిక సహియింపఁ గ లేమి యెచ్చటక
నైజను; నానికి వ్యయసునం బని యేమి యు శెను చాడుమి;
లేజన మీఁది దొప్పిమిదదీపను, జక్కఁగ వెల్ల నిచ్చు నే,
రాజుచుఁ గ్రిందివ్రమ్మిదను రాలినదీపపు మొగ్గ? మితుండె. 44

ఉ. మెత్తనివాని నందలు ను మిక్కిలి బాధ యొనర్తు; రాగిహో
యత్తునిజోలి కేగ రొక లెనను; నొప్పున కేది మె ప్పిలక?
మొత్తును జాలి లే కనిశముక ఘటకామండు పచ్చికుండఁ; గిం
చిత్తును దాఁక బోడు గద చిచ్చునఁ దాఁకఘటంచు? మితుండె. 45

చ. తలఁకెడుకొర గుర్మగులు దర్శితు లై బెదరింతు రూర కే;
తలపయిఁ దగ్గనాగలను దండలు వెట్టును లొంగి యుండు లే?
కలఁకుల కేనువారివయిఁ గే లటు సాఁ చును మత్తులేనుగులో;
గలఁగుచు మానటిలఁ గని కాళ్ళను ముగ్గిగును గాదె? మితుండె. 46

చ. బెదరిన కేగి పైఁ బడును భీకరభంగిని దుర్లభుండు; తక్
గదిమి యొగుర్చునోట నిజగర్వము సర్వము చూలి నోయెడుక;
మొదట మొటింగి మక్క తలుచుం గద యూడఁగ బాడువారలక;
నుదిఁ దను వేగియువారిఁ గని లోక ముడుంచుక పాటు; మితుండె. 47

చ. నరుడు ప్రతాపవంతుఁ డయినం, నను మీతినవారేజమున్
వరుస హరించి, లోబడినవారికి సొంపు ను బెంపుఁ గూర్పు; భా
స్కరుఁ డుదయాద్రి నెక్కి, పయిఁ గ్రాలెడుచుఁ గలఁ దొక్కి, కాంతిభా
స్వగతనకాభిషేకమును సల్పు నగాగ్రియలంగు; మితుఁడౌ. 48

ఉ. శూరుఁడు దైవలోపముఁ నుక్కియు ధీరశ నుం ద పోయెడున్;
భీరుఁడు వల్ల దప్పినను, బెగ్గిలుచు న్నెనుదీయ కండు నే;
నేరుపు దక్కి బాహులు ముణింగిన ముందల కే ముడింగెడున్;
భారుణి బాదకాఖి లటు దా మొనరించు నటయ్య? మితుఁడౌ. 49

చ. అరయఁ గల బాహుబోతు మెవడుల నలడయ్య ప్రతాపవంతు, హీ
విరహితుఁ డై యరాతికిని వెన్నిడి యూడనిబాడుఁ గాక; తా
నరుణభస్మిదిక్కు మొగ మై యెపు డైనను నీడ పోవఁ గా
నొరవ యొనన్పు నే, మఱుంగఁ జూచును గా కడ లొంగి? మితుఁడౌ

ఉ. ముక్కున వాని గల్గఁ, నెఱిమూడల నాకుల పెట్టుఁ గాని, తా
జిక్కు, డాంతి కాయుగము చేపడ నీయఁడు, శూరుఁ డెన్నఁడున్;
గ్రిక్కున వేగు నైనను ముఖానుభి డీకొని లేగ కర్తు కే
యుక్కున, బీవ మున్నపులి నొండెను, దన్నులు మొండె? మితుఁడౌ. 51

చ. తొడరి మహానుహుండు తననున్నహవికళిమ మొక్కయొచ్చు నై
నుడుగక మాపు నే; తనుసమున్నకుమీడ న మాపుఁ గా కిలం?
చిగుగు భయంక రొగ్గటిని చిల్లుపయిం బడు నయ్య, మిన్న ద
న్నెడి మెడలన్ మహదుగ్ధరణిగ్రములం బడుఁ గాని? మితుఁడౌ. 52

ఉ. కార్త్యము సూపుకూగిల నెడఁ గార్త్యము సూపుట యే ప్రకస్తప్రం
గార్త్యము; హోణహానికిని గాఁగ మా నుజనన్వ మయ్యెడన్;
కార్త్యముతోడ బాన్పు మని సన్న మెదిర్చిన, దుడ్డుఁజ్జితో
దోర్మగ మొప్ప శొ ప్పగును; దోపిట శొప్పిన ముప్పె; మితుఁడౌ. 53

- చ. చతురుడు మారభీరుత యు సమృఖశూరత సూపు; వంచనా
చతురుడు కేవలం బతనిచర్యలకు నివృపరీతకావ్యుఁ; డా
ద్ధతు రిపు డాయువంత కసి దాఁగి పదంపడి వాఁకి నూపు; ముక్
ద్భతి బహిరింగ మైనయొలు తీతి నని న్యైశాదీయ; మితుఁగిడా. 54
- ఉ. తనకు ఘటిల్లుచానికిని దత్తుకొనన్ నెం వొండు లేనినో,
మనుజుడు నైజదేజమును మానక మాపుట లెస్స; యెట్లనన్,
కునకము నెంటి నంటి, తనుఁ జాలగనఁ జువగ వచ్చుచున్నఁ, జెం
తను దరు వైన లేనపుడు నాలు దె పిల్లి యెదిర్చి? మితుఁగిడా. 55

ననుడు.

- ఉ. ఎంతయు నాన. యెండినను, హీనుడు తోడెము నే గృహించు; గా
సంతయుఁ జెక్క కుంపఁ దవయాసను దీర్చుకొనున్ ఘనుండు; నీ
రింతికమందు వెల్లిరియం గొనుఁ గొంచెమె చిన్నకన్న; మొ
క్కింత కౌఱంత లేక కడు పెల్లను నింప ద చెర్య? మితుఁగిడా. 56
- ఉ. హీనుడు దానిపాట్రకొఱకే పొగ లాడును; గాని మానముం
బూనినవాఁ డ నేకజనపోషక పారుషశీరి యయ్యెడున్;
శ్వాసము దానిమట్టు కొకకల్పము వోర గృహించు; భీరపం
చానన మెన్ని యో తినఁగఁ జాలుగజంబు వధించు; మితుఁగిడా. 57
- చ. ఘుళులు ను నుర్వి నల్పులకుఁ గానఁగ వత్తురు వారియట్లు; త
ద్వసులకు మోయోజనము చాలదు గావున; వా రలంతు లే?
కనులకు నూక్ష్మరూపమునఁ గన్పడునంత నె ఋక్షముల్ నభం
బున నటు లుండు నయ్య? యవి భూమికి నెక్కుడు గావె? మితుఁగిడా.
- చ. ఘనుడు సుసుప్త దేశముల గౌరవ మొందును; నీవు నైచ్చ్య మొం
దును; నదివేకిచెంత నిది దోచు విరుద్ధత; నెట్లు లన్న, నెం
దును విలకలు మాన్పన గనుక; బెఱికి లవమాన మొందు; నై

- నను విపరీత మై యిది గనంబడ దే శిశువనిదు? మిత్రుడా. 59
- చ. పుడమిని వన్నె కాసి గలపూరుషుదోషము స్వల్ప మైన, వె
ల్లడి యగు చుండు, బాపి పదిలక్షలు చేసిన, బైట వచ్చు నే?
మడుంగుఁజిలంగుఁబుట్టమున మన్నోకయించుక సోఁకివం గనం
బడియెడు; నీలిగుడ్డ చెడమాసినఁ గానఁ గ రాదు: మిత్రుడా. 60
- చ. అనదలు సైతియుం బ్రభుకటాక్షును గల్గిన వన్నె గాంచెదన్;
ఘను లయినం బ్రకాశమును గాంచఁగ లే రది లేక యున్నచో;
నినకిరణాప్తి చే గుఱఁగలిగిమఁ దళత్తళ లూరికెంతువుల్;
గన జనబాఱఁబోగులు ను గా కటు భాసిలు నెట్లు? మిత్రుడా. 61
- ఉ. గౌరవలాఘవంబులను గాంచి మహాఘననీచవృత్తులన్
ధారుణి నుండఁ గల్గెదరు దైవమువాఙ్మనె యొత్తమాధమల్;
పారువశక్తి గా ది; విభాసురశుద్ధసువర్ణధర్మముల్,
లేరఁ దరందె యిష్టమకుఁ దీవరికాఁకల నైన? మిత్రుడా. 62
- ఉ. ధీరుడు సేర వచ్చినను దిగ్గన లేచి పనుంచిత్వార్హ స
త్కారము లాచరింప కలె; దక్కినచో దన కే కొంక నూ;
నూగుడు రాఁ బరుండుజను సోమరి యందురు; కాల్యకృత్యముల్
నేరుపులోపఁ దీర్చునకనిక నుజుకుం డనుకోరె? మిత్రుడా. 63

దుర్జన్మదు.

- ఉ. కుంభిని కేవలము లొకకొండలు గల్గుటఁ జేసి భాసురా
దంధలిశుద్ధమూర్తులకు దారసిలుకొ నిలంగుల్ నిజంబు; వి
శ్వంధర గుల్లములైతములు సుంధివ మాటను గాదె యెవ్వరుక
కుంభదమాల్యమాక్తి కమలుల్ గని నమ్మరు ముందు? మిత్రుడా. 64

చ. పరులను జిక్కులం బలుప భావను నందుఁ దలంచువాం డొర్రో!
 గురుతర మైనచిక్కులఁ దగుల్కొను చుదురు దా మె ధారుణీక;
 ద్వారకగతిం గవాటములు ద్వారవిరోధము నేయఁ బోయి, దు
 ర్ధరదృఢశృంఖలార్థశవిధానవిరుద్ధము లొను; మితుఁగిదా. 85

ఉ. ఎంచఁగ మాయచే నొకని నేని జయించు నొ లేఁ డొ చెప్ప లే;
 నందితపత్స్వభావమున నందుఁ దాఁ గుటిమాత్రీ గెల్పుఁ; బై
 మించు వెన్ని చూపినను, మెక్కఁ డొకండు ముసిండిపండు; ద
 స్థించిన నేచిత్త ను హంపను మాతఃఫలంబు? మితుఁగిదా. 86

ఉ. ఎంచకుచేత నొక్కమఱి వందితుఁ డైనమనుష్యబుద్ధికి
 మంచిజనుండు నైత మొకమాయకుఁడుం బలెఁ దోచు చుండు; నె
 *ట్లంచన, నేడిపార మొద లొకప్పుడు మఱ్ఱున మూతి గాల్పించు,
 గొందక పిల్లి తొగెడు నె గొబ్బవఁ జల్లనిపాలు? మితుఁగిదా.

ఉ. దొంగను బట్టుకొంటు కొకదొంగ యె కా వలె; గాన నట్టివో
 టు గపటస్వభావమనఁ దక్కులు నేయక నెగ్గ నేఁ; డె
 భంగి నెక, విమూరజనిభంబులు గుడ్లగ మెడ్చి, మానితే
 వం గయికోక యాఖువులఁ బట్టు నె బావురుగాఁడు? మితుఁగిదా. 88

చ. పలువుర క్షేమస్పృహకు భంగముఁ దెచ్చెడుకోకకంటకుక
 మెలకువ నెట్లు లైవఁ బడునుం గడలేర్పుట నీతి; యెట్లనం,
 హాలమున నున్న పన్నునిమోక్కలకుం దనవామరంబునక
 పిలుఁగులు చచ్చుకుమ్మలను కెల్క రె గొడ్డటిచేతి? మితుఁగిదా. 89

చ. నలువ లొకప్పుడుం దినుకుఁ బట్టెడు కూ డిడఁటివారిసాం
 తలకును బోక, తిన్నయిలు వాక మొనర్చఁ గఁ జూతు రే మొకో?

---

*ట్లంచన, జాలసంచిత మైనవిసారకులంబు, నీలమే
 ఘాంచితిలింబముం గని భయంపడి మిట్ట వె నీళ్ల? మితుఁగిదా.

యొకలు పెండి పైడి గలయుందు లనేకము లుండ, మెండుగాఁ
గలుగులు ద్రవిష్ట వంటయులు గాదెలు పాడటఁ జేయు; మితుఁగదా.

అపత్సంపదలు.

చ. కలిమి యు లేమి సౌఖ్యము ను గవ్వము నీయఁ దెల్లనానికిం
గలుగును గాలభేవమునఁ; గాదు నుమీ తిర మిందు నొక్కఁడున్;
జలధిపతీత మా ధరణి చక్రిమువం గలసర్వజంతుజా
గులకు సవాల్మీశల్ వెలుగు గుప్త నా మబ్బుట లేదీ? మితుఁగదా. 71

చ. ఇలఁ దమయాత్రీ సల్పవరఁ దెప్పఁక వప్పటి నైజసంపదం
దలఁచక పొంతు ట్లాపద వాసంబున నెంచక మంగు టొప్పు; ది
మ్మల భ్రమియించి చక్రిమున మున్ బయి నాండినయాకు కింది దొఁ;
కొలుకను గొని దావరము, తోడ నె మీఁదికి వెచ్చు; మితుఁగదా. 72

ఉ. సంపదయంగు బొంగు ఈ, గృతిత్వము నాపదయంగు, తోఁచు స
న్నత్రజనంబులంగు; ఘనవంతు వికారము తోఁచ దెప్పఁకన్;
దెం పయి వ్నకలమన వేసవి యం దిడు గంట గుంట; చిం
తింపఁ గ నంబురాశి యొకతీరున నే సత ముండు? మితుఁగదా.

ఉ. సంపద వచ్చినం, బరవసంబున నీమలు గట్టు మీటి హిం
సించ గఁ జాతు కొంతులనఁ; జేయరు నూ ఘన లగ్విధంబునన్;
ముంప దె గాగ్రనుమల్ నంబుపొల్లునఁ కొల్లరి వేలు? సంధ్రమో,
గుంపులు గుంపులై నగులు కూడిన, గాఁటదు వేల; మితుఁగదా. 74

ఉ. అపద రఁ గలప్పుడు నుచోంబుధి మండినఁ, గాన నున్న, భూ
స్థాపన మొందినన్, గుహల దాఁగినఁ; దప్పక వచ్చి తీఁతుడున్;
జీఁపలతండముల్, సాగనుడింకలగుంపులుఁ గూర్చసంఘముల్,
ద్రీక్షిసమా హమల్, పాఁయ జే భయ మయ్యయి చొట్ల? మితుఁగదా.

చ. తనకు నదృష్ట మేగడియదాకను బాగుగ నుండు, నంతదాఁ
కను జద లంటు; నాపదలు గల్గవు; పిమ్మటఁ గూలఁ గాఁ బడుకొ;
బొంబిదినట్టి కాగితపుబుట్టలు దీపము వెల్గునంతకుకొ
జనుఁ గద యుప్పురింబున? ననంతర, మే మగు నయ్య? మితుండొ. 76

చ. జనుల కిచ్చవ్వకాలనాన సర్వము దాని కదే లభించెడికొ?
గన దురదృష్టవేళల నొకండును జేకుట; దున్న దూడెకొ;
నిని ననకారునం బ్రసనపల్లవపక్ష్యలంబు లొందు; నె
ర్పనిదిన, నాకు కాలుతిటి నొంగు నె, మోగివ్వదు గాక? మితుండొ.

చ. జగయఁగ సర్వశూన్యంబు మహాభవనాతుఁ డగుకొ తుణంబులో;
నాడునికంబు వేద యగు నొక్కనిమేషమాలోన; నెట్లు నా,
నరుగుగ రిచ్చ నొచ్చెనుచాహాళి మట్టె మొగుళ్ళచే నిరం
తర మగు; మబ్బు లున్న ని పడంపడి పట్టిన గాదె? మితుండొ. 78

చ. ఇలపయి మేఱగీ శృంగధరించెనువేళ హస్తాత్మగా ను
స్థు విపరీతమాగ్ నొడగఁ, చాల్చు భరం; బయినం గగిమంబుకొ
నాలుకన గావె? వెల్తురునఁ బొచ్చును నీడకు, నీడ నుండుమకొ
వెలుఁగునకుం జటుక్కునను నశ్యం గవలొ గను నెట్టు? మితుండొ. 79

చ. మనమనిగఁగఱునొల్ సమనగా లభియించుచు నున్న, సౌఖ్యపుం
గననాలు వేగినట్లు కడ తేజపు కన్ననినలు లెంతకుకొ;
గననురుచునికొకఁడకాంతిమనోహరపూర్వపుత్రయా
మినులనలెం దమిస్రం గమిండుట లేదు గదయ్య? మితుండొ. 80

చ. నొంకటికంటె మీలు గుణదోషము లిక్కటువండు సాధ్యపా
గుల; కలు గాన నే యశము దుర్మళ నుండున హెచ్చు వాటికొ;
వలను గఁ గాల్చుచే వగరువత్తికినిం బొగమట్టుకుం, బరీ
మళమును గంపు హెచ్చి సభ మాన్యత మాప్యత దేవె? మితుండొ. 81

ఉ. పేదలఁ గాన లేడు నుమి పెద్దయ్య సంపదలోన నల్లుఁ; డే
మాదిరి నైన నక్కలిమి చూసిపోనప్పుడు గారయఁ గాన; యాఁ
గా? దినవాఘపెన్వలుఁగు గల్గఁగఁ జాక్కలఁ బాప గాంచు నే
యాదటఁ, జిమ్మచీకటి రయమ్మవఁ గగ్గిమ్మవఁ గాక? మిత్రుఁడా. 82

ఉ. పేద నటంచు నోరఁ దనపేర్లులు చూపిన, హీనుఁ డంచు న
ల్పదరగాం బొనర్తు; కనయంబు గభీతఁ బూన లెస్స యాఁ;
బాదసమీపమంగుఁ బడి క్వావము నోయను గుక్షి చూపినకొ,
మేనిని గంజి వోయొద్దురు; మెండుగ నేనిక కీరె? మిత్రుఁడా. 83

ఉ. స్వాంతములోన, లేమి గలదుప్పుడు చింతల కేమి వింత? య
త్యంతము కత్తి యున్నప్పుడు నవ్వి జనింపక మాన నెట్లు లో;
ధ్వాంతము, వెల్లు లేనికటి దట్టముగాఁ గనిపించు టలచి మే?
కాంతి గొప్పుడుం జెవిక నవ్వుడు నీడలపేర; మిత్రుఁడా. 84

చ. ఇనుమల నెగ్గు లాడెదరు హింసగిగా లంచా విజేతహీను లై,
యినుమలె లేక యున్నఁ, దమ రెట్టు లెఱింగెదరో ముఖస్థితుల?
మిడిమిడియెండలో నడిచి మిక్కిలి డస్సినఁ గాక శక్యమే,
పుడమిని లెట్లనీడనుఖముకొ జలసౌఖ్య మెఱుంగ? మిత్రుఁడా. 85

చ. ఎవరికి నెట్టివృత్తి ఘటించును మే లదె కీడు దెచ్చెడుకొ;
భువి భువవృత్తిఁ జేడ్చడినఁ. బొంగుడు నింపను; లాఁతి నొండెడుకొ;
దివి శశి వృద్ధియుకొ క్షయముఁ నిర్మూరుచుం గను, నింద్యుఁ డానె; మా
నవు మెయి కుట్టి రూ పలెనువల్లినడిం బడుఁ గాని? మిత్రుఁడా. 86

చ. ఒకరికి దేనిమూలమన నుద్గిని బాధయి గల్గు చుండు, వే
లొకరికి దాన నే మిగుల నొప్పుమి యుత్పత్తిలం; బయిళ్లఁ బ
చ్చిక హిమబిందుబృందములచేఁ గని గంపక మందఁగం బగుకొ;
జకచక లాకుచూతజలజంబులడంబు లడంగు; మిత్రుఁడా. 87

చ. వెరవులు వేయి యైనఁ బృథివిం దొలగితిమి నె దుర్వివస్వరం
పరలు, జగత్ప్రదీపకునపారకృపారసపూరసత్కటా
క్షురుమిలు పగ్వ కున్న? నుమి గా మిమివన్నని గాల్గిల్లిడుంగుఱుం
బురువులచేతఁ జీడటలు పోవు నె వెన్నెల లంక? మితుండా, 88

ధనము.

ఉ. రొక్కలు గల్లునాని కితరుండును సేవ యొనర్చుఁ గూర్చుకొ;
బక్కను సాను నైనఁ ధనబంధుఁడు గూడను సేవించెడుకొ;
జక్కగ మేపుఁ బాఁకి గొన్నట్లును బండెదొడ్డికాపరికొ;
మిక్కిలి గంగిగో యున మేపు నె వంజను గాఁపు? మితుండా 89

చ. ఫలము వెగ్గయి మీయఁ గలభవివదార్థ మొకండు గల్గినకొ,
ఫల పడ లేదు చేద కద, భాగ్యము గల్గినవానికిం బరకొ;
బలమునఁ జీసి దున్నక య పండెడునూన్యపుగొండ్రె యుండినన,
హలికుఁడు విత్తు లేవియతఁ డైన ఫలించు నటయ్య? మితుండా. 90

ఉ. వ్యాయసనాద్భిరం బగుధనం బగు దైన, ముదంబు పెద్ద; య
వ్యాయపుసా వృ దెంత యయినకొ, నుభి మీయమి కా కపాయముకొ
జేయును; నేల కాలొక్కలునుఁ జీమ గడించి భుజించు హాయి గా;
గాయికి నెల్ల వెన్నలు సారంగముఁ జేర్చి నశించు; మితుండా 91

చ. పరమము దైనగొంధములసార మెఱుంగఁగ లేనికుఁతలకొ
సిరి గలవారఁ జీసి, బుధసింహులఁ జేయఁడు దైవ మే మొకొ;
ముఱిగెఱుఁచేడలోఁ బొరలుపురులలోఁకను వెల్లు దోచు; బం
ధుర ముగంధలోల మగుతు మృదకుం గన రాదు; మితుండా; 9

చ. సాగుపరు లైనవారు కముఁ బోషణ చేసికొనంగ నేర్తు రా
పదలను; దూబలుల్ పడెడుపాటులు మున్నను చెప్పి తీటు నే;

- యుదకము నేకరించుకొని యుష్ప్ర మేదాఁ బిపాసఁ బాసెనుకా;
మదకరి చల్లు లాడుకొని మించును గీ యని గూర్చి; మిశ్రుఁడా. 93
- చ. తనధన మైన, దా ననుచితంపువ్యయంబును జేయు చుండినకా,
గని మహనీయ లోన్య; రది కా దని గట్టిగ మందలింతు; తె
ట్లన, మధురంబు రొజలము లన్ని యుఁ దోయధిపాలు నేయఁ జూ
చినవది కడ్డ మై మరలఁ జేయ దె చేలకుఁ గట్టి? మిశ్రుఁడా.
- ఉ. దాతలు భోక్తృశం బరసుధన్యులు; కర్మము క్షిప్తం దె యీ
భూతలమందు; నేది యెటు పోవు నొ కావల నేన తెవ్వరుకా;
దాఁతురు మేలికపురపుదంపిలు పెట్టెలఁ; గొన్ని పాళ్ళకుం
జూతురు వానిదారము లే; నొద్ద మె యర్థముపోక? మిశ్రుఁడా.
- ఉ. క్షేత్రము, శ్యామభోగములు లేనిదనంబున నాస్తివాదిలకా;
లేశము గొప్పవచ్చెడును లే; సునిఁ దెచ్చెడుఁ దెన్వివాళముకా;
గాఁతకుండలంబులను గర్ణము మోయు మోసిమోసి, యా
రా! శతకర్తం దెగి ధరం బకుఁ దీర్చుములాగు; మిశ్రుఁడా. 96
- ఉ. విత్తము తా గడించి పడ జేసిన నే మగు? నింటిలో నల
గల్గి య యున్నచో, నది ఎకావాలై నశియించి పోయెడుం
బొత్తిగ; నెట్లు నా, నమగు వోయినకుండల మంచినీర్పు నా
నెత్తుక ఎచ్చి పోసినను నే మగునో పరికింపు; మిశ్రుఁడా. 97
- చ. కలిగినవారి లేవడిని గాసిలువారలె కండు; గాని లే
ముల రురపిల్లమానులమోయును. చాడరు పో నిసోన్మరులో;
నెలఁగున నున్నమానవుల ఏక్షణ నే యుదు గంధకారిణం
దలిజను; లట్లు గాచరు గదా నుజీ వీరిని వారు? మిశ్రుఁడా. 9
- ఉ. సా మృత్యుకరోట మండ నొకచో నశమానము గల్గి, కేయక
గ్వమ్మునఁ జెన్నఁబుల్ నికపరాధుల కె గొనకండు చుండు; కా

- కమ్మలు, తాము దాచునెర కప్పున వే తొక పెంకుకిందఁ దా
నిమ్మల నుండ, దాని కయి యిడ్వ వె వట్టివి పట్టి? మితుఁడా, 99
- చ. సమయము వచ్చిన దివళమత్తున నున్నదనెబు, నోరికొ
నెసారుకు ఎచ్చువిద్య యు నె సేరుకు నక్కట దీర్చ నమ్మ; కూ
పమనఁ గల్గునీశ్వరె వారివరంబున నున్ననీకు లే
కృమమున మంచియక్కఱకు గాఁ గల వో పరికింపు; మితుఁడా. 100
- చ. గనము గలంతెట్టునకుఁ ద న్నఖిలపృజులొ నుభయమే
ఘనము గఁజేయు చుండు; రిది గాంచ ఎలెక్ ధనికుల్ వివేకు లై;
మనుజులు డెంకదొక్కిలకు మామిడిపండ్లఁ బిమ్ము చుండె? తీ
యరిప మం? పిండుకొని యావలఁ దోవ రె వాని? మితుఁడా. 101
- చ. కనకముగల్గఁ గల్గెడునుభావనకంటెను గుఱు మే ఘన ;
బనిశము మోద మొంగు నగఁ డక్కట కుండినఁ దృప్తి నొందినొక;
గనగరుచితోపింధమునః గాఁగిలుచుయూము లేమిసౌఖ్యముం
గనియెడు లాఁతిపుట్టకమికన్నన, దుశభ మే కాక? మితుఁడా. 102

దాతృత్వము

- చ. తమ కని దాచుకొన్న వృథా ధన మింటను బూజు గట్టు? నా
కమునకు మేలు గోరి యిడఁ గా నది మోగ్యము శ్లాఘనీయ మా;
నమితము కంధి దాచుకొనునఁబువు, నిలను తోన మయ్యె; మే
ఘనులకు నిచ్చినట్టిది, యకల్మషముకొ మధురంబు? మితుఁడా. 103
- ఉ. పాత్రయనంగుఁ బడ్డ పనపాయతఁ గోటిగుణంబు వృద్ధి యా;
భాత్రీ సపాత్రీం నది మోద లెచ్చి పోవున; నిశ్చయంబు; ను
క్షేత్రీముఁడుఁ జల్లునొకచేరెడువిస్తలు గోనెఁ జయ్యెడుకొ;
జరిగి మే? చాటి కేల నది చేయను నొంతుల లే దె; మితుఁడా. 104

చ. అలఁతి గ నిచ్చినం, బరమహర్షము నొందెడుఁ గాని పేద, దాఁ
గలిగిన దంతె యిచ్చినను, గల్గినవాఁ డెపు డ్దూఱుడెల్లఁ; డీ
యిల జలదంబు కొంతజల మిచ్చిన, సస్యము లెల్లసిల్లెడుకొ;
జలనిధి సర్వముం గొని యుఁ జాలక మోగును గాదె? మిక్కిలిదా.

చ మతి నెఱదాక లెప్పుడు ను చుంచిరి దాఁచుక చెడ్డ వొండ్లకుకొ
విత్తన మిఁ దలంపక వివేకమనం దగిన ట్టనవర్త రాఁ;
బ్రతిధరణీజరాజమును బక్వఫలంబులు గాఁయ బండ, భూ
కలికిని బండు లిచ్చుట నిసర్గగుణం బగుఁ గాదె; మిక్కిలిదా. 10

చ. జను లసమృద్ధు లైన నిడ, సత్కృతి నొంపు గ వాదరించినకొ,
మన మతిహర్ష మొందు, నని మాని యొసంగినఁ గాదు మోద; మె
ట్లన, నెలనావినీడను లికాలచనంబున నేద డేఱ దే?
పునుకను దాడు పెద్దఫలముం బడ వేయ న దేల? మిక్కిలిదా. 107

చ. చదాక యర్థి కిచ్చెదరు పొడిమెయిం గలవాఁడు; లేనినొ,
గొడుకక బిడ్డ నే చెదరఁ గొట్టుడు రూరక బాధ పెట్టినకొ;
చానుఁగున బాని గల్గ నిడుఁ బొందు గ నేరికి నైన; లేనినొ,
మొదవులు వానిమాడల నె మూతులు వీలఁ గఁ దన్ను; మిక్కిలిదా. 108

ఉ. తా నిడు ట్టియ కుండుటయుఁ దక్షణ మే నుజనుండు దెల్పెడికొ;
హీనుడు తిప్పితిప్పి విసిగించి తృణము నొసంగ కంపెడుకొ;
గానమెకాల వేసఁగిని గొక్కున నిచ్చి యొ యీ కొ పంపు రాఁ
గా నె మడుం; గేదారి యటు గా; దడియాసలఁ బెట్టు; మిక్కిలిదా.

ఉ. ఇయ్యకు మంచుఁ జెప్పినను, హీనుఁ డొసంగక మానుఁ; గాని తా
నియ్యక పోఁడు గాక, యువ రెన్ని విధంబుల నడ్డగించినకొ;
గయ్య, కలింగ యడ్డ పడఁ గట్టు వడుం, బొల మెండఁ బాటినం;
బయ్యెర గెంటు చుండినక, బం దగు నే జలదంబు? మిక్కిలిదా.

ముగింపు

- చ. ఆవసర మెంతవారలకు నైనను విచ్చును; గాన మంచిమా
నవుండని తోచె నేని యు ఋణ మొసంగన్ వలె శంకఁ దక్కి; స
మ్రామణుల నెల్లయోషధితతుల్ మొలపించున దయ్యో, శుల్ల యై
యవని యపేక్ష నేయ నెరు వన్ మ యాయక పోవ? మితుగ్గిడా.
- చ. అడుగక యున్న మన్న యగు న; పుట్టు గావున మంచిమాటలన్
గడువునఁ దప్ప కుండ నకుగన్ వలెఁ జామ్ము ఋణ; మృ జెట్లనన్,
దొడుకుల రేపు మా పరసి దోహదముం దొనరింప కుండినన్,
జెడి యొక కొన్నివారములఁ జేపు నశించును గా దె; మితుగ్గిడా.
- చ. పగ తెగు లప్పు టప్పు నివి ప్రాప్తము లైనను, వేగ నేమి యొన్
మిగులక యుండఁ దీర్చుట యె మే; లటు నేయనిదో నపాయ మా;
రగిలెడునగ్నిహోత్రమును రాజక యుండఁ గ నీటిధారలన్
పగ మొదలంట నార్పమిఁ బదంపడి యే మగు నయ్యో; మితుగ్గిడా.
- చ. అప్పులు తాము పుచ్చుకొనినట్టు లె కర్మము నీయఁగా వలెక?
దప్పిన నీడు నొక్కొ ఋణదాత, గొనుం గద కక్కసంబంధన్?
దప్పలు నీకు లన్ని తెక వేరఁ గఁ నీర్చి, మొఱుంగఁ జూచుఁ గా
కొప్పరికించు నే భద్రమయ్యాలుండు గైకొన కుండ? మితుగ్గిడా,
- చ. ఇతరులసొమ్ము లోభి వారియించి యెసంగనిదో ద తాత్తి స
మృతిఁ దిరుగం గ నీ కిడిననూనిసి కుత్తుక కుచ్చువోసి యు
త్తిఁ గొనుం జచ్చి; యూగమున పొందినపాలను గ్రోలునట్లులం
దినుకఁ జెన్ను నొప్పుండు ము పెన్నెడఁగొంతులు నట్టి? మితుగ్గిడా.
- చ. నట్టికి గాన పుట్టి రెడువానికి విత్తము నప్పు నెట్లనన్,
నట్టికి రేతె కా కలలునట్టుము నూపను సంధివిందెమొక;
నట్టి యుం దొప్పు యుం దనిపకాదులుం దొడును నట్టిఁ దొట్టుఁ గా
నట్టిగా గొట్టితూవును నే మగు నో నానింప; మితుగ్గిడా.

లోభిత్వము

చ. అనద నటించు నో దైత్యులె నా, నిలువేదకు నున్న యంతలో
ననఘోషు వెట్ట కుండఁ; డకటా కలుమత్తుఁడు లోభి వెట్టు నే?
కనుగవ తెప్పలం దెంచి కనోన, వెల్తురు దాచుకోదు గా,
తనకడ నున్నవస్తువులఁ; దాఁ దిమిరంబు ను బోలె మిత్తుఁడా. 117

ఉ. పాక్షిణుకంటెఁ దీ పశుమఁ బామగుఁ డర్థముకై పెనంగుమం,
బాగ్నిము నర్థము నిచ్చుమఁ; బాగ్నిఁడు తన్విచరీతచర్యుఁ; ద
క్షిణమధుద్రవం బిడక జీవము లిచ్చును ముంగు దంక
శ్రేణి; పెరక భగాజము త్యజించి గడింప దె ఖండి? మిత్తుఁడా. 118

ఉ. అక్కఱతో గడించి కడుపార భుజింపక దాచి, బుద్ధికుల్
మిక్కిలి దుఃఖ మొందెవరు మీదను; భోగు లె మోదబాగు లా;
మక్కువఁ ద్రావ లేక మధుమక్షిక తేనెను బుట్టఁ గూర్చి తా
నుగిక్కు నెలంగు గుక్కగొనఁ; జూకు వాటిపక్కంబు; మిత్తుఁడా
చ. విను కతిమల్ మృదూక్తులను వేఁడెడునర్థుల కీ; తాను నం
దినక ధనంబు దాచినను, దెక్కలికా అది దక్క నిస్తు రే?
చవవునఁ బల్కుచిల్కల కొసంగి మెసంగక, వారికేళమల్
పెనుచును లోనఁ గొట్టెదను; బేరులుతల్ దిన కు న్నా? మిత్తుఁడా.

ఉ. తా నొక కాను గ వ్యభుకు దానము నేయఁ దొంగునోటికి
బూనిక నడ్డ మాఁ, దననుపుట్టి మునింగినయట్లు లోభి; యాఁ;
గానల ముండ్రకుప్ప లొక కాలమునందు ఫలింప కుండి యొక
నూను గఁ బండు లిచ్చుపజమాఁకుల కడ్డము రావె? మిత్తుఁడా. 121

చ. పరిజలకుఁ బంపి పెట్టుటకు దృష్టియు దాత యొసంగ, లోభి బే
రజ మది తాన మింగును దురాశ; మహోన్నతుఁ డట్లు నేయు నే

నుజలను మేఘునూర్ వలయుచోట్లకుఁ బంపుట కీయ, సైకత
వ్రజనుహించు; గాని కుధరంబు హరించు నటయ్య? మితుండెదా.

చ. ఆవసర మావిధియైబునకు నైనను బాణము లొప్పు కున్నమా
నవునకు లాభ మిచ్చు; దరివప్తము తప్పక ఎచ్చు నమ్ముమీ;
తవిలినయాసతో మన మె [తావఁ గ ఎచ్చును సర్వ మంచుఁ గో]
పు వికువ కున్న, నా వెలులు గుండుగఁ జేపెకునయ్య? మితుండెదా.

ఆశ్రయము.

చ. ఘనులను శాశ్రయించినను గప్తము లన్నియు గట్టె యెక్కు; హా!
దివదివగండ మల్లులను దీవత మానవు లాశ్రయించినక;
వనవిధిలోనికుత్స్యములు వర్షింపు చుండ వె నిర్భయంబు గా?
జెన వెలువడ్డ దాని గ నగింపు వె గుంటలమీలు? మితుండెదా. 125

చ. ఆవయము సౌఖ్య పెట్టుఁ దనయాశ్రమలకొ ఘనుఁ జైన, నీమిఁ దో,
తన క దె సుం దుండును మనంబున నాళల నేచఁ బూను; నె
ట్లన, హిమశుక్రవర్ష సమయాదులు మాఁడిటఁ బాంఘలకొ ఎటం
బునువుగఁ బోయె; దుమ్ము దటియం జనఁ గొట్టులు గొట్టు; మితుండెదా.

ఉ. కొంచెము కాలునీతులను గూడఁగఁ దీసికొనిం గ శక్తి గా
న్పించినదాఁక గా కవుల నీమనకుకొ ఘనుఁ డెట్లు లోబడుకొ?
గాంచఁగ నుల్లలోనఁ గలకాల మడంగు నె పిల్ల? సాంగ మై
చంచున దానిఁ జక్కడఁచి చక్షున వెల్లుల రాదె? మితుండెదా. 128

ఉ. దారుణిఁ బూజ్య శౌజనులు దక్కువ గారిని శాశ్రయించినక,
గౌరవహాని జేగు; తమ కార్యపుఁగక్కుటిలిం దటస్థ మా;|
సారితరంబు లైనయలసానలఁ దీవినహరితృమూర్తి,
దారిము నాశ్రయింప, వెల తర్క నె యిందుక దైన? మితుండెదా.

౪. తనకడ నున్న నేవసులదార్ధ్య మెఱుంగఁ గ లేక, యందఱం
బనిగొను నొక్కతీరున నె పాపపునీచు వివేకహీనతకా;
గమఁగోవఁ జాకివాచికడ గాడిన గుట్టముఁ గూడ నుండినకా,
గొన మెఱుంగఁడు; రెంటిపయి గుడ్డలమూట లె వేయు; మిత్రుఁడా.

౫. మనుజుఁడు క్రిందవారిఁ జనుమావ మొనర్చుక యాశ్రయింప కుం
డినఁ బయివారిచున్నవ గడింపఁ గ లేక, డతఁ డెట్టిఁ డయ్య; నె
ట్లన, నల విడ్డకంపలను నల్లకల్లిలికఁ జాట్టుకొంచు నొ
ప్పనియెడఁ బాదులోములక పంపి యెక్కు నటయ్య? మిత్రుఁడా.

౬. సమ్మృద్ధివరికా ప్తేని కని చాల నశక్తుని వాశ్రయింప వ్య
ర్థ మృగు; దౌల నుండినను దక్షుఁ గన వ్యలె; మేఁకయీ త్రహం
గమ్ము సమీపమందుఁ గలకంఠకుదమ్ముఁ బట్టి వ్రేలివం,
గుమ్ములు నచ్చు నయ్య, పాదుఁగుంజను లిచ్చును గాక? మిత్రుఁడా.

౭. చెడి పరభాగ్యజీవనము నేయు ఘనం డర పచ్చి; నీ చదే
కడు ముఖగోగివావహము గా నెపు డెంచుక పొంగు సిగ్గు లే;
కడవికిఁ బాసి వచ్చి కృశమై యుపలొన నేయఁ జేయఁ గాఁ,
గడి గడె కెత్తు హస్తీ; శునకం బర మామక పొంగు; మిత్రుఁడా.

౮. గతఫలపెట్టిపోతలకు నొక్కట నోసిలి పొయ్యింబ, ర
కనుఁ డిడఁ గాలుసేతు? లోగిహ్వియై యాచన మాచనాచికా;
ప్రకటము, పాలుమాలక పరీభాతమునం దెనబాదు లై పు
లికలు ను నూకగెంజల గడించుట లేక స్వకక్ష? మిత్రుఁడా.

రాజు

- ఉ. రాజొకడ డుండు కుంజినను, రాష్ట్రమునందు వశేకనోపనాల్
వే జని యిందు; దానఁ బృథివీప్రజ కాపద సంభవించెడున్;
దేజము గల్గుకట్టిహింపదీధతి నేని యమాపరాతిన్,
భూజను లెన్ని యాపదలఁ జొంచెద నో జరికింపు; మితుగ్గిడా. 133
- ఉ. గా జెటువంటివాఁ డెకని రాష్ట్రము నట్టి న యాని; గావున్
గా జరువాడు సర్వ గుణులైన గావలె ధర్మనాథిక్;
దేజులనున్న వాక్కు కడు తిన్నని దొచును, నిందియంగు లే
యోజను బాపకార్యముల నూరక చేపెడు నయ్య? మితుగ్గిడా. 134
- చ. సరము చాలఁ జేరుతురు నద్భుతముల్ గలవానియొద్ద; న
క్రొరణి ని గుప్తహృద్బ్రహ్మగాతులు నేరుగు; రుట్టులన్నచో,
బరభృత కీ-కారకలు బంధనాల్ దళ ముందు నందనో
తిగ్గిముల; నల్లకాళ్లకడఁ గాతులు గడ్డలు గావె? మితుగ్గిడా. 135
- చ. నరులను సేసినాఁడు కరుణాదనపూరితుడను బ్రతాపను
ధరితుఁడు నాచు నుండ వలె; భాసిలఁ డం దొకవాని నెన్నఁడున్?
కరము మనుచువలలు సరసాశతి గూడను నుంటచే గనా
నెరుంగును నేనెవ్వనినెడఁ బ్రీతియు భీతియుఁ గూడ; మితుగ్గిడా. 136
- చ. వీసరి వోఁగిమున వెల్గెడు క్షేనికి జంతు; గాని నై
వేసము వేసిొన్న పృథివీభుజునిం బంజ లక్ష్మ్య పెట్టు నే?
నోసము గల్గుతాఁచును నరుల్ గనఁగొన్న భయఁ బుఁ బొంద లే?
కూప మలక్ష్మ్య పెట్టుచును వ్రువ్వాలు చుందురు గాని? మితుగ్గిడా.
- చ. అరి యనుచుం బ్రతాపమున నంహయొద్దను బుచ్చుకొన్న సా
మ్యుని జనోపయోగమునకై న్యయ పెట్టుట నీతిభర్త; భా
స్కరుఁడు సహస్రధా భువిరసంబు గ్రహించి, హరింపఁ జూచు నే?
వరుసను వానలిచ్చి సదుపాయముఁ జేయును గాని? మితుగ్గిడా.

- ఉ. విక్రమకాలి యయ్యఁ బృథిని బలి యేలఁగ లేడు రాజ్యశం
త్రక్రమచేది మంతరి వివాగ; న ద్విరు పూనఁగా వలెం;
జక్రము నిల్పఁగా నిరును చాలు నె యొక్కఁడు నుక్కుదయ్యఁ; ద
త్ప్రక్రమ కొక్కకీలకము పార్వమన న్నిల కున్న? మితుఁడా.
- ఉ. కొట్టుమఁ దిట్టు చెల్లపుడుఁ సూగిత నూపుట వట్టిపిచ్చి; తే
డిట్టు కంటఁ బంట బెదరించుచు సౌహృద సేల మేలు ను;
పెట్టులు పృథ్వి దాఁ బరిమలించుఁ పరిచందనరీతి లేజన్;
గట్టిగ వెట్టగా నగును గాక; ఘనా బెట్టు వేయు? మితుఁడా.
- చ. సరనుఁడు నెమ్మి వారిభి న్మొసంగెను సత్సభలర్థి యయ్యఁ, ని
ర్ధరఁ బంథు వారి నైజము ప్రతాపము చూపుట; వెన్న కాంగుఁడఁ;
గరము ను దొల్త గర్జించుఁ గారణ మఁ గద యొక్క కుత్ ఘనూ;
దురుజబధారలం దింప నొప్పుమఁ జల్లన గాఁడె? మితుఁడా. 241
- చ. ప్రజలకుఁ గల్గుబాధ తనబాధ గ్గ నెంచి వివారణము నే
గ జరప కున్న తేఁ, దది య కారణ మయ్యెడు వాక్యచోనికి;
నిజము, దురామాయణుల మునింగిన మేనికి సత్సభలం దే
హి జగతి వైద్య మియ్యక యున్నెత్తు గొనువర్సన మేలె? మితుఁడా.
- ఉ. పాడికి నెల్లవారలు ను బద్ధులు గావలెం; గా కహంకృతిక
గీ దొనరించఁ జూడవకు గెల్పు నె బట్టిదు దుష్టులం డిలక?
సూతులు పన్ని పిచ్చుకలు గుడ్డులు పెట్టుక యుండ, నక్కటా!
గోకుపదం గ తోడుపులుగుల్, భుజగం బవి మింగు: మితుఁడా.
- చ. జనపతి వ్యాధుడందనము సల్పక విక్కిలి క్రొవ్వు మూనినక,
జను లతిపాధు లయ్యుఁ దమకౌర్యము నూపక యాజ్ఞ నిట్లు రే?
యనలము కన్నపున్నెకల నట్టిటు గాఁపక పెద్దవేడి చూ
పినను, బయన్ను వై బడక భీతిలి యుండు నె కుండ? మితుఁడా.

- ఉ. ఎల్లరజీకంబులను నెక్కటి గావఁ గఁ బూనుకొన్నభూ
 ఎల్లభూమానసంబునకు స్వస్థత యెన్నటి కైనఁ గల్గు నే?
 చల్లన యాచు నే డగుచు సత్వగ మామను మంద మాచు, ని
 ల్లేల్లపుడు న్నరుత్తు చలియించుచు శుండును గాదె? మిత్రుఁడా.
- చ. జనపతియాజ్ఞ యత్యధికచండ మగుక భటునుండి వచ్చినక;
 గనుఁగొన నంతతీక్ష్ణ మది గాదు నుమీ పతినుండి వచ్చినక;
 విను, రవిరస్మి బింబమ న వెల్వడి వేడిగ మాత్ర ముండు; న
 య్యిననుజినండి వచ్చిన, దహింప దె దేనిని నై? మిత్రుఁడా.
- చ. నరపతి దా సమర్థుఁ డయినం దనవాని నలంతి నేని యుక
 బరునకుఁ జిక్క నిచ్చిన నసాయము వచ్చుట నిశ్చయంబు; బం
 గరు రజతంబు రత్నములు గల్గి, దృఢం బగుభూధరంబు లు
 ప్పరి గునపంబు పట్టుకొని వచ్చిన నే మగు నయ్య? మిత్రుఁడా.
- చ. తమ కధికారి యానశనిదార్థ్యము తన్ముఖదర్శనాదికృ
 త్యముల నెఱింగి భృత్యజన మాతినికి దగినట్లు లుండు; న
 శ్వము తనపైని స్వారి సలుపం జనుదెంచిన శౌతుకాశలిక
 నిమిషములో గ్రహించి, చను నేశవిసీరివిబట్టి; మిత్రుఁడా. 148
- చ. దెడిదము లాకు చుంకినను దెట్టెడునెలికఁ గూర్చి నేవకుల్
 విడువరు; పెట్ట కున్నతటి వీడుగు లేమి యు నాడ కుండినక;
 విడుగులు రాల్చిన న్నిడిచి పెట్టవు చాతకముల్ ఘనాఘనం;
 దెడదల నిచ్చగించునె భజింప శరచ్చదంబు? మిత్రుఁడా.
- చ. కొలఁది యొ గొప్పయో తమకుఁ గూడను మే లగు నన్నకార్యముల్
 బలె నిల పెట్టివెట్టిపనులం బొనరింపరు నుమ్మి యెవ్వరుక;
 నిలయమునంక కన్న గమనించును వాగ్యము వాయువేగ మై,
 యలసట నొంది యుక; బయ్యన మన్న గమించు నె యట్లు మిత్రుఁడా.

- చ. నులభము గా లభించు నని చుట్టనివానిని సంక్రమించినం,
 గలుగును బెక్కునవ్వయులు; కైకొనఁ గా వలె మంచివానినే;
 కులుకుచు నోలి తక్కు వని గుడ్డిపడంగుకఁ బెండ్లి యాడివన్
 నెల కొకకుమ్మరావ మవనిం బగిలింపక యు న్నె; మితుఁడా.
- చ. లోలత నాధిపత్య మొకబుట్టు కిచ్చిన, హెచ్చు నేయఁగాఁ
 జాలఁడు; గాని వీ లయిన, శక్తికొలందిని మాపు రాప్తెముక;
 మేలుగఁ గాచి పెంపఁ దగుమేకలనుండలమిఁద వేఁడు తో
 డేలికఁ బెత్తనం బిడ, వడిం దిగ మ్రొంగక యు న్నె? మితుఁడా.
- చ. పుడమి మహాత్ము లుండఁ దగుపూజ్యపదంబున నీచు నిల్చినం,
 గడుఁ బరిహాసపాత్రుఁడగు; గాని యొనర్పఁ గలం డె తత్కీర్తియల్?
 చిలుకలు గోరువంతలు వనింపఁ గఁ గట్టినపంజరంబులొ
 నిడివను గాకము, న్నగుగు రితియ కా కలు పల్కు? మితుఁడా.
- చ. భరఁ ప్రతిభాధ్యు నుర్తె ముపదంబున నుంపక నీచపుంబదాం
 తరమునఁ ద్రోసినం బ్రభు వనామకుఁడై యతఁ డుండ నేర్పు వే?
 వెరపునఁ బాదునం దునిది పెంపఁగఁ గూడినవిత్తు, పెంబపై
 వరయక పాట వైచిన, న దక్కడఁ గప్పడి యున్నె? మితుఁడా.
- చ. ఘనుఁ డిరఁ డొప్పు డీరఁ డనుజ్ఞానము లే కధికారి నంచు లో
 ప్పనివిపరీతపుంబుల వారికిఁ జెప్పట గొప్పత ప్పగుక;
 జనుఁ డపసవ్యసవ్యకరసంస్కృతి లేక విపర్యయంబు గాఁ
 బనులకు వానిఁ జొన్న, వగుఁబా ట్లగుచా ట్లగుఁ గాడె? మితుఁడా.
- ఉ. చిల్లరవారి నె ట్లయినఁ జేయఁ గ తచ్చును పొప్పి రోచినక;
 జెల్లగు వారలం బలెను జేయఁ గ ముఖ్యుల నారయ న్వరెక;
 గోళ్ళకు తీసి జేసినను గోర మె భారము గానిపించినక?
 వోళ్ళకు నెట్లు చేయుటకు వీ క్లుఁగ న్వరె గాని; మితుఁడా.

చ. కర మనుకూలస్మృతిఁ దమకష్టమఖంబుల శాశనంబులకొ
భర మని వీడిన న్యలయుఁజట్టున రా; రపు డేమి నేయ నాఁ;
దెరువున వాన రా నెటు లా లేర కుపానహముల్ దొఱంగినకొ,
దెరువరి ముండ్లు గండ్లు గలతెన్నున నే మగు నయ్య? మితుఁడొ. 156

ఉ. ఎండకు వాన కొర్పుహితభృత్యుల నేమిట కుండఁగా ఎలెం;
బంకితులుం బ్రధానులును బంధువునోహిను లెందఱుండినకొ;
దంకిగఁ బచ్చకప్పురము తావిహిమాంబులు కజ్జలంబు పూ
లుండిన నే మగు, స్మయనయుగము తెప్పల బాయ? మితుఁడొ. 157

ఉ. పోని నొ దోనిననో మఱియు భూవరుఁ డేమి యువర్చి నెంచెనో
యేవిధి నైన ముం దొని కే రెటిగింప? ఇలంబు దెల్ప దే?
ప్రతిమ మే లా కీదొ నుటి దా నిక నేమియు నేమి నేయు నో
శీవుల జాఫాలోదయము చెప్పుట లేదు గదయ్య? మితుఁడొ. 159

చ. పగఱురు నూసి గంఠును వృపాలుఁడు మత్తకి నుండ రాగు గా?
జగతిని పొని కంఠ జయశాలికి నైవస శఱుగి వుండెడుకొ;
మొగ మొగి కేపుటింపఁ గను బూర్వగిరిం దినవాగుఁ డెక్కి కర్పి
దగునిరు లుక్కపంప, విది యవ్వల నే మట లేదె? మితుఁడొ. 160

చ. జీతుఁ డగు దక్షుఁడుం గొలఁచితఁ బరాస్మృతి యైన, జాగరూ
కక పడి వెన్న ముం దరయ్య గల్గినవాఁ డప నైన నోకు నే;
ధృతి పడి దిద్దటిల్లు నతిధీరుఁడు బాలఁడు వెన్నఁ గో యనకొ,
మతి మఱి పున్న; లేమిని గుమారుఁడు జంకఁడు గాదె? మితుఁడొ. 161

నియంపె

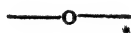
చ. మగఁటిమి గల్గినారు పలుమానును బుండిన నేమి? వారిపైఁ
దగు మొనగాఁడు శేక బలవద్దము నూపఁగ నేక; గట్టులే
యగుఁ గద? తద్దనీపగిధృతు లొనతగాంతుకు లెన్ని యున్న, తె
స్సగ బాటవే? యొంగి పని పల్ప సమృద్ధము లొ నె? మితుఁడొ. 162

ఉ. స్తోత్రము ధౌత్యముం గడువ్రతాపము గల్గి పోతుండు నిల్చినం,
 గార్యము నెట్టిదైన నొడికఁబుగఁ దద్భటు లాచరింప రే?
 యర్థమునంతవాఁ డొకరుఁ డట్లు వెలుగుటఁ జేసి, మింట గు
 ర్వాన్యము లై గ్రహంబులు నిరంతరముం దిరుగాడు; మితుఁడె. 163

చ. నడిపెనునొక్కడంటకలేనఁ జానంబు ఫలింపు టెట్లు గో,
 చెతుటయు నట్లులే పిటికిచేరికఁ దక్కుపి; వాని నెందు రే?
 విడివిడి వాయుయంద్రమున వచ్చును నీ రాకచక్రిక క్తచే;
 నుమగదె క్రింద గొట్టున నొక్కడఁ జెలియ యున్న; మితుఁడె.

ఉ. సాహసమున్ సమర్థయు శక్తత గల్గిన నేమి? తగ్గవో
 త్సాహము లేమి జిన్నపని నైత మెనన్ గ శక వ్యర్థుడౌ;
 లోహములం గరంచు నవలం దొకఁ డూఁచిన; నూఁచు కున్న నో,
 దాహము నేయ లేడు పొయి దాపింకల్లెల నైన; మితుఁడె. 165

ఉ. ధీరుండు ముందు మార్గమును దీసినపిమ్మట గాలిఁ దూలుని
 మ్పొరుపుఁడుం గడంపు; నులభం బగుఁ జేసినవెన్న నెన్నియున్;
 హీరశలాక రత్నమున కేర్పవ రంద్ర మెనన్పు, దాని
 దార మెదూఁచ బాలు; దొలఁతం దిరి జేరదు గాని; మితుఁడె.

సేవకుఁడు.

ఉ. మంచిమనస్సు గల్గు యఁమానునియొద్ద నె గాని, కూర్చెపుం
 జంచలబుద్ధి గల్గుప్రభుసన్నిధి నేవ యొనర్చ రాదు; ఘ
 ట్టించినవిద్వంశ సరణి నేగును తేగ సురక్షితంబు గాఁ
 గంచర; మెవ్విధి నివసమకాననమందుం గమించు? మితుఁడె. 167

చ. మనుజులు వ్యక్తమా దుశభిమానము మామోని తారు నేరువా
 తని కనువర్తు లైన, మువధం బయి బంపలతో మభింతు; రె

టను, నిజదైర్ఘ్య మెందుకొని యామునఁ దుగ్ధిశృక, సూచికానువ
స్తవమున దారముల్ పటముతంతలుతో సుఖ ముండు; మితుగ్గిఁదా.

చ. తెలిసి విధాయకక్రియలు తిన్నగఁ జేసిన నేవకుండు మా
టలు పడ కుండుఁ గాని యకటావికటఁబుగ నన్నఁ జే టగున్;
మకువుగ నాగవాసమునఁ జొచ్చిననో, గడె కెట్టిబన్నముల్
గలుగవు; బెట్టు నూపిన శిలం బిఁ గొట్టక యుండె? మితుగ్గిఁదా.

చ. మజనులు చే యేలికకు శోభ ఘటించురు; శాము ముందు; ర
క్కుజనులు రెండుపక్షములకుగ బ్రళయవహు లౌను; రంత యున్
నిజము; ముంద నూను చవనీజము రాజిలఁ జేయు పట్టద
నాజనులు; పులివ్య లాశ్మకనుబాధకకృత్యము లౌను; మితుగ్గిఁదా.

ఉ. నేనకు లెప్పుడుం నమకు జీవన మిచ్చెడుఁజేఁ డొక్కవు దాఁ
దీవగ పడ్డఁ, నాము నటు తీవ్రిత నూపక, నముగి జాట మే;
లేవిధి వన్నఁ, దొల్లరిని నేఱు భయంకరనాద మామ రాఁ,
శ్రీవల నీటిపర్జిబులు కింకి రంకుల లేదె? మితుగ్గిఁదా. 171

చ. నగతిని వెండులోఁ దనకు శక్తిని శేషమొ దానిఁ బూన మేల్;
తగుదు నటంచు నన్నిటికిఁ దా నును సిద్ధపడఁ బ్రశస్త మే?
భగవదుదాయముల్ తనుకుఁ గానులునుం గల వాచు నిక్కుచున్,
మృగములవృత్తిఁ బూని చరియించిన ల గ్గను నయ్య? మితుగ్గిఁదా. 172

ఉ. నిలిక, చిత్తి మెట్లు ప్రసరించిన వల్ల వనించు; లెంకకున్
మేలు తదానుకూల్యమ సుమీ; వివరీతము నీతి గాదు; వా
తూలనకఁ బు లఁబుదనుతోరపుధారలు; మాఱునూఱుచం
దాలను; ధర్మ మిధ్యగుండు చాల్ప వలెం దగినట్లు; మితుగ్గిఁదా. 173

ఉ. ఏ న మహాకృతిగిడుఁడ నేలిక కంచును జొంగ రాదు; త
స్మాని ప్రధానుఁ జేయు యజమానుండు కొండొకవేళ నయ్యనీన్;

- భూనుకీర్తి భూతరభూతియుఁ గాంచినభూమనాముఖ
స్థానపుంబు లంబుధికి ద వ్యయి పల్లెలు గావె? మిక్కిలిదా. 174
- ఉ. ధారుణీనాథునొద్దను బిధానుడు కావుటఁ బూరుపుండు వి
స్తారవిభూతి నొంపినను, దప్పక మృత్యుముఖస్థకల్పఁ డే;
వారిధియొర ముఖ్యతరభావము నొంతుటఁ బట్టించు బే
హారమువృద్ధి గాంచినను, నాపద కర్గము గాడె? మిక్కిలిదా. 175
- ఉ. నుంతిరి యైనవాడు యజమాననిఁ, గావళమందుఁ బోనియ
త్తైంశయు నేర్పుతోడ మరిలించి, శుభించును దాను భూజనం;
బంశము లేనిసాగరమునం దిల బుద్ధ్యల లూఁచునావ ద్వి
పాంశిగ మొయ్యఁ జేర్చి మద మందఁ డె చాలిమికాదు! మిక్కిలిదా.
- చ. ఒడయనిపాలఁ బాలనుఁ డె యుండిననో, దననాని కైన న
క్కడ మఱి చేగ నీయఁ దనఁగా, నిక నన్యలమాట నేటికికె?
గడపకడం బరుంకి శువకలు నె చేరఁగ నీడు కుక్క; యె
వ్వడువున నింక వర్ధులను నాకిటఁ గా రిడ నిచ్చు? మిక్కిలిదా. 176
- ఉ. ఉర్విని లంచగొండిశన ముండిననాని ననబు శుద్ధమే?
యియ్యర క్రస్తుపాస్త్రుల నెయ్యది నిండిన మొగ్గు వల్లక;
బల్వెడుత్రానుముల్లు, శవసార్వభృతజిహ్వా శేవ మంత్రులొ
బ గ్వధికంబు, గానిదెస బాగుగ నొప్పుట శరే? మిక్కిలిదా. 178
- ఉ. ధర్మ మధర్మ మేమిటికి ధారుణి లంచమా పట్టమొండికె?
చేర్చిని వాని కంత పడ వేసిన, నెంతకు కైనఁ బాల్పమె,
గూర్చిని దన్నుఁ బెంచువొరకొంపను దొంగ వచ్చుదొంగనాఁ
దమ్మిలిఁ బెట్ట నింక పెరుగన్నమా, కుక్క పరుండు; మిక్కిలిదా.
- చ. ఒడయనిపాల నెంతిచన వుండిన, నీయ మహాత్ముని ను నె
క్కు డగునె; వాడు గర్వపడఁ గూడదు వారలయొద్దఁ; చిల్లియె

వృథు నవకోధసౌధమునఁ బొందు గ నుండినయంతమాత్ర నె
వృథువున నెక్కు డొక బుబాబ్యాగజేంద్రియఁటె? మితుగ్గిడా.

వివిధాంశములు.

- చ. పువమిని గొప్పవస్తువులపోకడయందును కాకయును నం
దిడి పావము న్నిరంకరియ; తక్కిననారల తక్కు యేమి? న
ల్లడల శకుంతిమల్ చెలఁగుఁ గా, రవియ స్తమయోదయంబుక!
మిడుఁగుఱుఁబుర్గు లే మయిన మేదిని నెవ్వరి కేల? మితుగ్గిడా.
- చ. అధములఁ జెప్ప నేల? యధమాధములుం దల యెత్త నుండు రే
యధికులు లేనికాలమున? నందఱు పెద్దలె పెద్ద లేనివో;
న్యధికిమనఃకుహూనిశ నధమ్ములఁ జాక్కల కేమి? భూమిఁ బ
వ్వీధములఁ బాఠకాదునని వెల్లవె కేటలు లేన్నో? మితుగ్గిడా. 182
- చ. ఏమి నువవు సారము గ్రహింపఁగ నేరనియెడై కన్ది తా
నేమి రుదించు? వాని దగునే యల సోమి, కాత యుండు గాఁ?
జేమినును బుప్పుమాఱ మెడఁ జెట్టిన గిట్టలితప్పు పంది దే,
గూమహానీయకార్యమున కై ననుబుద్ధికి గాఁ? మితుగ్గిడా. 183
- చ. నెలయఁ బరిగిని న్విమలవిద్యుతు నేర్పునుహాశ్మకన్నఁ బా
నెలుఁగును గొన్నిటాటఁపువిద్యుతు నేర్పినెమఁ కి మహీ
నా నునునఁగ; శుభ్రశివవర్ణముకన్వన, నానునాకి
న్నులనిను రంగుబుద్ధిని విహీనము నేయును గాఁ? మితుగ్గిడా. 184
- చ. నుననలిగిమ నేరియును బావఁ గల గొప్పమ్ముల యెట్టివో యెఱుంగ
నిది నునిశిలుం డెఱున, గాఁగిలఁ కి హిమిలఁ జెల్లవార? క
ల్లెల, పిఁగొక చే నునెఱుఁగునాను రంగిలఁ కేయుఁదెఱునుం
దనఁబామఁ పుకశ్రుతిఁ గల నననింబుల కెన్నో? మితుగ్గిడా. 185

చ. మితముగ వాతెఱుం దెఱుతి మెల్ల నగుక రతనానవు యో
గ్యతముఁ; డయోగ్యుఁడో నెలవివాఱుగ బిగ్గర నవు; నెట్లనక,
గుతుకముఁ జెరి స్వాతిచినుకుల్ చడ మో మర విచ్చు శుక్తి; దా
నతివివృతాస్య మై తెలుపు హర్ష ను గోఁడూఁపు; మితుఁడా. 186

ఉ. పిన్నటవాటనుండి కవిపెట్టుక యొందినవా గ టుండుగా,
మన్ననఁ గొందు చుండుగ్గి నకుము జనుదెంచినయట్టివారె; యె
ట్లన్నన, గల్గఁ మున్నును నాలఁ బిఱిందికిఁ దోచి శృంగముల్
వక్కుగ నెత్తిమీఁది వయి బంగరుసాములఁ దాల్చు; మితుఁడా.

చ. చపలులమాట నమ్మి యొకసాహసకార్యము శాసించినక;
విప్రువివత్సరంవరల కేగుట తప్పదు మమ్మి పిష్టటక;
గపటము గాదు; కారదభువ స్తరిగఁబులనన్నికక దటా
కపుఁగరివానానుం దెఱవ గాసిలు వేసఁగివెట్టు; మితుఁడా. 188

చ. నలునును నల్లుగాఁ దలఁచ నాయో మె? కొంపల కై న మూలముల్
నలునులె; కానఁ బ్రాజ్ఞుఁడు ముంబున దీని స్మరింపఁగా వలెక;
నలునును బోలవిత్తనానం బెనుమిట్టి జరింప నే దోకో?
నలుఁడఁ గాఱుకొన్నవని నల్లున నీ జయి పోనో? మితుఁడా.

చ. తన కొకలోప ముండివను దాగుట గల్గును; గాని శేషి
బని గల దయ్య దాఁగు, బ్రపంచమునదలిమేరి కేవలముక?
జనుఁగు ను మాపు దాగుఁ గలచేలచెఱంగులు లైల విచ్చునే?
చవయెడుఁ గాక కుచ్చెకులపందుకుఁ, గచ్చలలోకి? మితుఁడా. 180

చ. తనకడ మన్నగోపమాలు దాను గ్రహించుకొనింక శక్తి శే
కవఘట దూఱుటల్ సహజ మాను దురాత్ముల; కెట్లు లన్న, గో,
చవమాలు గల్గునట్టిపతిజంతువు మెచ్చెడిలోక బంధవుక
మనమునఁ గోటఁ దిందుకయో మంచి గ నెంచు వటయ్య? మితుఁడా

చ. కలిగి యయ్యున్న మేలు; మఱి కల్గక యున్నను మేలే; గాని తా
గలిగియు లేనియట్టి దగు కల్మి యవధకరంబె యెద్దియున్;
దలచ గల బూర్ణిమానక యు ద్భవికీర్ణిని గాక; చంచలా
వలికివయోద మేనురవిభావ పాఘన కెట్లు? మిత్రుడా. 182:

ఉ. ఎంత గడించుకొన్న దన కిల్లాకవోలును లేక పోయినన్,
నుంతయు మేలు గాను సుమి; సాంతిపుగోగిలి యుంటయే సుఖం;
బింతయు నంత లేనె గడియించి గృహంబున్ దేంట్లు దాచ రా,
బంతయు పట్టి హైందువులు పగవ రె యాలకు వాని? మిత్రుడా.

చ. కనని మనకొ వనోరచన; గావున నయ్యన చేత గానివా
రెవరును లేరు; గాని రస మే యుదయించుట కష్ట మందులో;
ఏవుడు మటంచు బ్రొయ్యిపయి దా కిడి వండక గ నేర్తు రందఱున్;
బొవుపులు చక్క నుటి రుచి పుట్టు నె యంఃఃఃచేత? మిత్రుడా.

ఉ. తా రచియించుపద్యములఁ డిక్కువ యెక్కువ లుం బెఱింగి యుం,
కూరిమి యేమి యొక్కొ? కవి కొంచెపువానిని దీసివేయ లే;
దారయఁ గన్న కానుపున నందపునారలఁ బెంచి లాఠులన్
దే రడఁగింప లేడు గద వేరమునన్ జనుకుండు? మిత్రుడా. 185:

ఉ. గుమ్మరికాయదొంగ యనఁ గొంకి బుజంబును జూచికొన్నలా
గిమ్మరి దోషి తానె తిగించు స్వచేష్టయలఁ దన్ను; బల్లులుం
గుమ్మరపువ్వులుం బలెను గుమ్మరు నె పగలింట నింట స
ర్వమ్ములు వృశ్చికమ్ములును, రాతులు దిగిన్మరుఁ గాని? మిత్రుడా.

చ. పరనుదర్శినుఁ, శేషు నులభంబు మహాననంగుఁగా; మహా
స్తరధివంశునప్తము వచ్చుట కప్తకరంబు; వేసఁగిం
బుగదయు నెంచునట్టిచెఱువుం జలపూర్ణము నేయ వచ్చు; దు
ష్టర మగుఁ గా దె నించునదిగంపిని గట్టఁగ వాన? మిత్రుడా

- ఉ. బా గొనరింప నేరికి బ్రవంచమునక నుభంబు గాదు ను;
 మ్రో గొనరింప నెందులకు నొక్కనిమేషము పట్ట ధరి కే
 లా గన, వాకు జిల్ల గలులం బలురంగులు వేయఁ గప్ప; మా
 నూగును రాల్చి చేయుటకు నూలువ్రయశ్చుము లేల? విశ్రుతా.
- చ. అనిశము పడ్డపాటు వృథ యో శకువందు నొకింత యేమిట;
 ఘననినువంబు నిర్మలము; గొప్పవ నూలు నె యంతమాత్రిచే?
 నినువని తుంపు నట్టిచెడు నెప్పుడు దప్పక వాడ కుండినక;
 గనకత్రవాని కల్లపుడు గానలే నే పులిగాపు? విశ్రుతా. 189
- చ. అదివిట కున్నయోరు పది యాక్షణగురున నెంగు బోవునో,
 మదిఁ గడుఁ దత్త తిండెదరు మానవు లిష్టఫలంబు దగ్గఱ;
 బాదుఁగుల నీడ్చుకొంచు మొదవుల మునిమా పలసాలఁబు గా
 బగువును కూడి వచ్చి, సుదిఁ బర్విడుఁ గా యిటు సూచి? విశ్రుతా.
- చ. మువిని గలట్టిభావమును నూటలనోఁ డెలుపంగ నేటికిన్ ?
 ఎనయఁ జూచి యే తెలియ నమ్ముఁ బరేంగిశ మెల్లనారు; నె
 డ్లిది యనఁ బరిచమాని యొనయిరవఁ గనున్నది? బ్రసన్న మయ్యెడుం
 గవి మునుమున్న మారు; పలు గామిని నేగతి మందు? మిశ్రుతా.
- చ. సమయము గాకమున్న జనసంఘ మెసంభ్య మె; గాని నమ్మి కా
 ప్పము పల పెట్టి రాగు; కుదఁకం నొకకొంద కె నిచ్చినారు; క
 ప్పమువను నూర్చురాని పకలంబును గొల్తును ఎప్పుడే? పలా
 లను గుఱు నూర్చు పెల్లివఁ బలాకున ప్పెం నుఁ గాద; మిశ్రుతా.
- చ. పాపిహివస్త్రా ముభయకటముల్ గలిగించు కేయసం
 నాము వాచుగుల్ శ్రీమదేనాంబు నంది చుండు; కల్లెనక,
 భాగునీ మూలకావ్యమును మిగిలే సాధిముఁ బులిరంగు నో
 గో పుకెమ్మకిం గిది పుటానాల ముంబు నేటికి మిశ్రుతా.

ఉ. ఎచ్చును మూటిగా ననున నెచ్చు కేర్తు కలందు నెందుటల్
తప్పకు; వేది. నేం నయినద తప్పకు శే పథమున్ మహాజనుల్
శిష్యక రాహుకేసునియ దారులు గాచి, సూర్యచంద్రు లా
నొచ్చినొలంగి వర్తిలగు మల్లనిమబ్బులలాగు; మితుగ్గిడా. 204

చే. ప్లానికి మానవయున : కాగము గల్గదు నుచ్చి, కిన్ను స
మృతముఁ జేసె నేని యనమానముఁ జేసినయేని; నీకునక
గానగు చేసి మొక్కిన ముని పడుమ, నువైపు పెంజరిక
హింపువీపు నిర్విద, క్షియించుచు నుండు నే హేళి? మితుగ్గిడా.

వి. భుజము నుంచివస్తువులు చొక్కి గల వక్రున; యేమి పాప మో,
కువి యెను గోపనగళము జౌదు నే గానఁ గ నయ్య; నక్కటా!
మనవికొందమందు నరు నొక చందనపాదపంబు; ల
మొగిలి ధనుకగ్గో స్థనసామృతిఁ గాంచఁ గ చేలి? మితుగ్గిడా.

వ. కెనును దప్పవట్టి యొక గానికి నై యవిధాయకంబు జౌ
నను ల యనేకమున్ సజలఁ జాల్పడు మండెను మానవుం; డ నె
ట్లన, చలనాశఁ బాల్పికికి యావులమందను, బాలకుండ కొ
న్మున ఘటియించి, దానికయి మోయఁజెగొల్లఁడుజాయె? మితుగ్గిడా.

వి. నలఁగిలకు నివృత్తములు వాటికి నేని యు, నా ర టుండఁగా,
నలఁగిలకుం దట్టస్థ హకు నాపది నద్వితీ; న దెట్టు లన్న, మం
నిల నొక యావుకొసగము దాడ గడిల్లని అంకె జేయుచుం
బలితపు పెద్దు, శేలలకు భంగము గల్గును గాదె? మితుగ్గిడా. 208

వి. అనిగము నాతిఁ డెట్టి డను, డట్టిని గా నెదిరిం దలంచెనుక
మనమఁ గ్రాయకంబు గను మానవుఁ; జియ్యని యెట్టులన్ననో,
నకుమను నేగధామళకటాంశరసుస్థితుఁ డైనవాడు. తొఁ
జనుచు దలంచు గా దె కిరుసంఘము వోయెడు నంచ? మితుగ్గిడా.

- ఉ. దీనుల కెల్లయర్థముల దిక్కుమొకుంగుఁ డె; నారీయక్కలర్
 తా నె యె టింగి తీలుచును; నైవముచ్చప్పికి సర్వ మొక్కఁడె;
 మానవు లంగిఱుం దునుమానసుకై ధరియింపఁ జేలయర్,
 మాను గ వాలయర్ తెలివి మాలుమ్మగంబుల కీఁ డె? మ్మితుఁడా.
- ఈ. మంచి యొక జెడ్డ యుం జననమాజనువర్తన వాశ్రయింపి దీ
 పించుమఁ, గాలభేదమున భేదము నొంగుచు నందు నన్నయఁ;
 బాగించిత నుంచు మున్నడచు బాట యిటీల మాపు నాసి, నాకొ
 గంచెలు నొండ్లు గండ్లు గలకావ సపాటము గా డె? మ్మితుఁడా. 211

గద్యము.

ఇది శ్రీవర మేశ్వరవరప్రసాదనూసాదిశిష్యులకవిశాసురంధర వద్దాఁ
 సాదువంశక్షీరసీరాకరగాకానునాకంఠస్సానాత్యపాత్య
 హరికపాత్య వలిత్యగణకదంబలక్ష్యంబాగ్నీకుక్తిమూర్తా
 ఫల మారపరాజపరిణావతనూధవ బుధవిధేయ
 సుబ్బారాయ వానభేయవిగచిత నగునూక్తి
 వసుప్రకాశకమునందు పుగ్యంబును
 ద్వితీయభాగము. శ్రీశ్రీశ్రీ.

ఆంధ్ర సారస్వత నికేతనము రాజమహేంద్రవరము.

మనోహరములైన నవలలు, నాటకములు, మహాపురుషుల జీవితములు శాస్త్రోపయుక్త గ్రంథములు మున్నగు ఉపయోగకరమైన తెలుగు గ్రంథములు పోకటింపఁ బడుచున్నవి. అందు కొన్నిగ్రంథములు దొరతనమువారిచే పాఠశాలాయోగ్యములుగా చేయబడుచుండుటచేత మా గ్రంథములకు శాశ్వతపు చందాదారులయి యుండుటవలన పాఠశాలలో చదివు మీ బాలకు నులభింపు గ్రంథములు నొకటయే గాక మంచి నీతి, జ్ఞానము, శిలీదండులయొడల భక్తిశోధ్యము, సయ్యగములయందు పట్టదల, స్వశక్తివలన విజయము సాన్నిధ్యనగి అలవడక మానవు.

(1) బాలుకణాలు ప్రవేశమునుక్రింద నిచ్చి మే మింతటినుండి రెండు నెలల కొకనూరు ప్రకరింపు గ్రంథములన్నియు కొనువారు శాశ్వతము చేసి చం దాగ రులు.

(2) యుద్ధమువలన కాగితమువల యెన్నో కల్లు పెరిగినను నూరుపులలకు అరణాలవంతున డెమ్మి నున్నగు పెద్దపెద్దపైటలలో ప్రకరింపబడు గ్రంథములుకూడ చందాదారులకు సకాలములో వి. సి. గా పంపుచు పోవుభయ్యము మేమే భరించుచున్నాము.

(3) రెండుమారులు వి. సి. తిప్పివేసినవారు అర్ధరూపాయి ప్రకరింపునుమయిచ్చి శాశ్వతపుచందాదారులు కావలసి యుండును.

(4) చందాదారు నిద్రవలకు వెలువడిన గ్రంథము లన్నియు కొనవలసియు లేదు. వారి కిష్టమయిన వాటిని కొనవచ్చును. చందాదారులకు ప్రతిదశాశుకు గ్రంథములను నిచ్చుటయే గాక ఆప్పటప్పటి మంచిమంచి గ్రంథములు, చిత్రపటములు, వివిధసన్నపులుకూడ బహుమానముగ పంపుచున్నాము.

(5) చందాదారు లీక్రిందిగ్రంథములలో వారి కిష్టమయినవాటిని కొనవచ్చును. ఎంతవచ్చుకనున్నవో ఎంతవేగముగ భర్తయి పోవుచున్నవో జూడుదు వింటనే చందాదారులు కానిచో కాగితముల వెలువడుటపై పుస్తకముల ధరలును హెచ్చుచేయుక తీరదు.

వెలువ డి ప గ ౧ థ ములు.

	నందానారలు	ఇతరులు
♦ దీక్షిణి	9— 8—0	0—10—0
♦ రాజహంస	0— 12—0	1— 0—0
* దేవీపరిసర్వము	5— 0—0	0— 2—0
వేపధర్మము	0— 3—0	0— 4—0
లలితకము	0— 8—0	0—10—0
శ్రీదేవి	0— 8—0	0—10—0
* మొగలితూరు కైక్కి	0— 1—0	0— 1—6
* పూసపాటివారి వృత్తాంతము	0— 8—0	0— 8—0
* కిమ్మూరు కైక్కి	0— 1—8	0— 2—0
♦ నాల్గిలిమట్టశి	0— 1—8	0— 2—0
* కొండుకొండ కైక్కి	0— 2—0	0— 3—0
* నామర్లకొండ కైక్కి	0— 3—8	0— 4—0
♦ మధనాచలము?	0— 3—0	0— 4—0
♦ పొంగుపాటి	0—12—0	1— 0—0
పొంగుకొండ	0— 2—0	0— 3—0
గుణాత్మన?	0— 8—0	0—10—0
♦ కటిపినామాము	0—10—0	0—12—0
పెద్దాపురం ప్రావము	0— 8—0	0—10—0
కాంతి	0— 8—0	0— 8—0
శ్రీదేశాధికారులు	0— 8—0	1— 0—0
కమలాకుమారి	1— 0—0	1— 2—0

♦ యాగురుగుగల పుస్తకములు ఖర్చయిపోయినవి.

* యాగురుగుగల పుస్తకములు కొద్దిగ నున్నవి.

శ్రీ సూర్యప్రసాదాచార్యులు 1918 ౮౧ (Non-detailed) పెట్టె.

తలయెవారు—

మేనేజరు, ఆంధ్ర సారస్వత వికేతనము,

రాజమహేంద్రవరము.

10915

